

ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ 16-ՐԴ
ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

Ա. ԽԱՎԻՆ

ՀՆԳԱՄՅԱԿԻ 3-ՐԴ ՏԱՐՎԱ
ՇԵՄՔԻՆ

ԻՆՁ ՎՈՐՈՇԵՑ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ
XVI ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ
ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

ԽՅՀՈՒ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆ. ԿՅՆՏՐ. ՀՐԱՏԱՐԱԿԶ.
ՄՈՍԿՎԱ 1930

338.98
Խ-33

17 FEB 2010

338.98

Ա. ԽԱՎԻՆ

Խ - 33

Ա

ՀԱԳԱՄՅԱԿԻ ՅՐԴ ՏԱՐՎԱ ՇԵՄՔԻՆ

ԻՆՁ ՎՈՐՈՇԵՑ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ XVI-ՐԴ
ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

ԽՍՀՄ ԺՈՂՈՎԱՐԴՆԵՐԻ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ
ԻՐՈՍԿԱՅԻՆ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ 1930

12670.57

Քարգմ. Գ. Ն.

Главлит № А—72769

Заказ № 2178

Тираж 14.000

Книжн. ф-ка Центриздата Народов СССР. Москва, Шлюзовая наб., 10

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԱԿԱՆԳՆՈՂԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆԸ

Հաղիվ միայն լուել եյին քաղաքացիական պատերազմի վորոտները, յերբ պրոլետարիատը ամբողջ յեռանդով սկսեց վերականգնել իր արդյունաբերությունը: Փաբրիկաների, գործարանների և հանքերի խոշորագույն մասը անգործնեյության եր դատապարտված: Աշխատող գործարաններից շատ քչերն եյին ծանրաբեռնված աշխատանքով և այն ել՝ 15—20 տոկոսով:

1921—22 թվից խորհրդային արդյունաբերության պատմության մեջ սկսվում ե վերականգնողական ժամանակաշրջանը: Կանգ առած ֆաբրիկներն ու գործարանները գործի յեն կոչվում, հեղեղված հանքահորերը մաքրվում են ջրից և տրվում են շահագործման: Բանվորները կռվի ճակատից լքենց գործարաններն են վերադառնում: Հետզհետե քաղաք են գալիս և այն բանվորները, վորոնք առաջ, քաղցից ու ցրտից հարկադրված, գյուղերն եյին դնացել: Արդեն 1922—23 թվից արտադրությունն սկսում ե արագորեն աճել: 1926—27 թվին վոչ միայն հասել եյինք մինչպատերազմյան մակարդակին, այլ և արտադրության այդ մակարդակը մեր յետևն եյինք թողել: Յեթե 1920 թվին մեր արդյունաբերությունը տալիս եր մինչպատերազմյան պրոդուկցիայի 15—20 տոկոսից վոչ ավել, ապա նա 1926—27 թվին տվել ե 7 տոկոսով ավելի, քան մինչ պատե-

րազմն եր տալիս: Հինգ-վեց տարվա հերոսական աշխատանք եր պետք պրոլետարիատին, վորպեսզի նա կարողանար վերականգնել իր տնտեսութունը, բժշկվելով իմպերիալիստական և քաղաքացիական պատերազմների հասցրած վերքերից:

1922—26 թվականների ժամանակամիջոցում մեր արդյունաբերութունը զարգանում եր այնպիսի հսկայական տեմպով, վոր վոչ մի յերկրում տեսնված չէին: Բավական ե միայն, իբրև որինակ, ցույց տալ, վոր Խորհրդային Միության պետական խոշոր արդյունաբերութունը 1926—27 թվին 5,2 անգամ ավելի պրոդուկցիա յե տվել քան 1921—22 թվին. (1921—22 թվին խորհրդային արդյունաբերութունը բաց ե թողել 850 միլիոն մինչպատերազմյան ուղբու պրոդուկցիա, իսկ 1926—27 թվին՝ 4 միլիարդ 400 միլիոն ուղբու): Իսկապես վոր, կարելի յե զարմանալ: Արտադրության այդ չտեսնված մեծացումը տեղի յե ունեցել շնորհիվ այն հանդամանքի, վոր ամսե-ամիս կրճատվել ե մեր չաշխատող ձեռնարկությունների թիվը, վոր ամսե-ամիս ավելի և ավելի յե աճել մեր աշխատող ֆաբրիկաների և գործարանների քանակը: Արդյունաբերության վերականգնման հետ միաժամանակ տեղի յե ունեցել նաև արդյունաբերական պրոլետարիատի հավաքման պրոցեսը: Տարեց-տարի աճել ե աշխատող բանվորների թիվը և 1926—27 թվին արդյունաբերության մեջ արդեն աշխատում եր 2 միլիոն բանվոր, մինչ դեռ 1921—22 թվին աշխատող բանվորների թիվը 998 հազարի յեր հավասար:

Այսպիսով՝ խորհրդային յերկրի պրոլետարիատը մինչև 1926—27 թվականը վերականգնել ե իր արդյունաբերութունը: 1921—26 տարիներում, յերբ արտադրության ծավալումը տեղի յեր ունենում բացառապես հին ձեռնար-

կությունների վերականգնման հաշվին — այդ շրջանը հայտնի յե «վերականգնողական» անունով: Այդ տարիներում նոր շինարարութուն գրեթե չի յեղել: Նոր շինարարութունը կենսագործվում եր միայն իբրև չափազանց հագվագյուտ բացառություն: Այսպես որինակ՝ այդ ժամանակամիջոցում կառուցվել ե Վոլխովյան ելեկտրոկայանը:

Հենց միևնույն այն գումարները, վորոնք մտցված են արդյունաբերության մեջ, ծախսվել են գլխավորապես գործող ֆաբրիկների վերանորոգման և չգործող ֆաբրիկների վերականգնման ծախսերը հոգալու համար:

«Վերանորոգել և ձեռմակացրել ենք», — ահա թե ինչպես կարելի յե բնութագրել այդ վոչ այնքան մեծ առաջնակարգ աշխատանքները, վոր կատարվել են այդ ժամանակամիջոցում: 1926 — 27 թվականից, խորհրդային արդյունաբերության պատմության մեջ սկսվում ե նոր ժամանակաշրջան — ռեկոնստրուկցիայի ժամանակաշրջանը: Այս շրջանում արդյունաբերության զարգացումն արդեն տեղի յե ունենում գլխավորապես նոր ձեռնարկություններ կառուցելու և հների վերակառուցման (ռեկոնստրուկցիա) հաշվին:

Ռեկոնստրուկցիոն շրջանի հենց նախորդակին (1925 թ. դեկտեմբերին) գումարված՝ կուսակցության տասնչորսերորդ համագումարը մի շարք ծրագրային դրույթներ ե տվել, վորոնք վերակառուցման շրջանի արդյունաբերության ամբողջ աշխատանքի հիմքը պիտի դառնային: Տասնչորսերորդ համագումարը, — վոր արդարացիորեն կուսակցության պատմության մեջ մտել ե իբրև ինդուստրիալիզացիայի համագումար, — կենտրոնական կոմիտեյին դիբեկտիվ ե տվել. «ապահովել ԽՍՀ Միության տնտեսական ինքնուրույնութունը, ինչ հեռու կպահե նրան կա-

պիտալիստական համաշխարհային տնտեսութեան կցորդը դառնալուց, հենց դրա համար ել կուրս վերցնել յերկրի ինդուստրիալիզացիայի, արտադրութեան միջոցներ արտադրելը զարգացնելու և տնտեսական մանյովրներ կատարելու համար ռեզերվներ ստեղծելու վրա»:

ԽՍՀ Միութեանը պիտի կապիտալիստական տնտեսութեանը տնտեսապէս անկախ դառնա: ԽՍՀ Միութեանը զարգացման այնպիսի տեմպեր պիտի վերցնեն՝ վորպէսզի իր յետեւ թողնեն կապիտալիստական աշխարհին:

Տասնորսերորդ համագումարը այդ նշանաբաններն առաջադրել է յերկրի հենց վերակառուցման շրջանը թե՛ վաղեմի Նախորդային, հենց այն ժամանակ, յերբ նախկին ամբողջ հիմնական կապիտալը գրադեցրված էր բոլորովին և յերբ շատերին թվում էր, թե աճման տեմպերն անխուսափելիորեն պիտի ընկնեն: ԽՍՀ Միութեան Գերագույն Ժողովապետական կից այդ ժամանակ ստեղծված «Հիմնական կապիտալի վերականգնման հատուկ խորհրդակցութեանը» զարգացման այնպիսի տեմպեր եր ընդգծել, վորոնք ըստ արժանավոյն հանգչող ծուռ գծի անունն եյին վաստակել: Ըստ այդ տեմպերի՝ 1925—26 թվին արտադրութեանը նախկին տարվա համեմատութեամբ պիտի աճեր միայն 31,6 տոկոսով, 1927—28 թվին՝ 22,9 տոկոսով, 1928—29 թվին՝ 15,5, իսկ 1929—30 թվին՝ 15 տոկոսով:

Այսպիսով յենթադրվում էր, վոր տարեց-տարի արտադրութեան տեմպերը պիտի ընկնէյին:

Ընկեր Ստալինը տասնվեցերորդ համագումարում հիշեցրեց, վոր Տրոցկին «Դեպի սոցիալիզմ, թե դեպի կապիտալիզմ» իր գրքուկում հանգչող ծուռ գծի թեորիան է պաշտպանել: Տրոցկին այդ գրքուկում ցույց է տվել, վոր

«մեր ժամանակներում ընդարձակումը կայանում է անհամեմատ մեծ չափերով հին գործարաններն ոգտագործելու և հին սարքավորումները գործադրելու մեջ», և դրա համար ել իբր թե «վերականգնողական ժամանակաշրջանն ավարտելուց աճման կոեֆֆիցիենտը պիտի զգալիորեն փոքրանա»: Այդ «մարգարեացումները»՝ նույնիսկ նվազագույն չափերով՝ չեն արդարացել:

Կուսակցութեան տասնհինգերորդ համագումարում (1928 թվին) ընկ. Ստալինը մատնանշել է, վոր «սոցիալիստական արդյունաբերութեանը զարգանում է և վոչ մի յերկրում չտեսնված տեմպերով»:

«Յերկիրը ինդուստրիալիզացիայի յենթարկելու քաղաքականութեանը համապատասխան»—նշում է կուսակցութեան տասնհինգերորդ համագումարը,— «առաջին հերթին պիտի ուժեղացվի արտադրութեան միջոցների արտադրութեանը, վորպէսզի ծանր ու թեթեւ ինդուստրիայի, տրանսպորտի և գյուղական տնտեսութեան աճումը, այսինքն նրանց կողմից առաջադրված արտադրական պահանջը հիմնականում ապահովված կլինէր ԽՍՀ Միութեան արդյունաբերութեան ներքին արտադրութեամբ»:

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ՇԻՆԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ՏԵՄՊԵՐԸ

Մենք տեխնիկական նոր բազա յենք ստեղծում: Այդ բազան ստեղծվում է ինչպէս նոր ֆաբրիկներ, գործարաններ, ցեխեր կառուցելու, նորանոր հանքեր ոգտագործելու, նույնպէս և հին ձեռնարկութեանները արմատորեն փոփոխելու և վերակառուցելու ճանապարհով: Առաջնակարգ շինարարութեան տեմպերով՝ զգալի չափով վորոշվում են և մեր զարգացման ընդհանուր տեմպերն:

Վորքան շատ ենք մենք միջոցներ մտցնում շինարարության մեջ, այնքան ել արագ, լավ և եժան ե նա կատարվում: Վորքան գործի կոչվող նոր ձեռնարկությունների թիվն ավելանում ե, այնքան ել արագորեն մենք դեպի յերկրի ինդուստրիալիզացիան ենք ընթանում:

Ընկեր Ստալինը XVI համագումարում իր զեկուցման մեջ պետական արդյունաբերության մեջ իրականում գործադրված միջոցների չափերը համեմատել ե այն չափերի հետ, վորոնք հիմնական կապիտալի վերականգման հատուկ խորհուրդի կողմից ելին հանձնարարվել:

Տարիներ	Հիմն. կապ. վերականգն. հատուկ խորհրդի կողմից առաջադրված թվերը միլիոն ուլբլներով.	Իրականում գործադրված միջոցների իսկական թվերը միլիոն ուլբլներով
	1926 — 27 թվի գներով	1926 — 27 թվի գներով
1926 — 27	1643	1065
1927 — 28	1490	1304
1928 — 29	1320	1819
1929 — 30	1660	4775
4 տարում	5413	8963

Յեվ այդպես՝ Հիմկապվերհատխորհը (Հիմնական կապիտալի վերականգման հատուկ խորհուրդը) կանխագծել ե այնպես կատարել առաջնակարգ շինարարությունը, վոր տարեց-տարի մտցվող միջոցների գումարը պակասի: Յեվ յեթե Հիմկապվերհատխորհի ծրագրերն իրագործվեցին, մենք այս տարի 4,7 միլիարդ ուլբլու (ինչ մենք փաստորեն մտցրել ենք) փոխարեն պիտի մտցնեյինք մի միլիարդ ուլբլուց քիչ ավելի, այսինքն՝ զրեթե 5 անգամ պակաս: Հիմկապվերհատխորհի պեսսիմիստական ցուցմունքներին հակառակ՝ մեր ներդրանքները տարեց-տարի աճում են:

Ռեկոնստրուկցիոն աշխատանքների ամբողջ չորս տարիների համար Հիմկապվերհատխորհը յենթադրում եր մտցնել 5,4 միլիարդ ուլբլի, իսկապես մտցված ե 8,9 միլիարդ, ինչը ավել ե կանխագծածից 3,5 միլիարդ ուլբլով, ասել ե թե 65 տոկոսով: Սրանից ընդամենը 2 տարի առաջ, յերբ հնգամյա ծրագիրն եր հաստատվում, վերջինս դասակարգային բացարձակ թշնամիների, սպիտակ գվարդիական և կապիտալիստական մամուլի կողմից չեր միայն, վոր ծաղրանքի յեր յենթարկվում: Նույնիսկ կոմունիստական կուսակցության ներսում ալ ուկլանիստներն հայտարարում եյին, վոր կանխագծված տեմպերը մեր ուժերից վեր են, վոր միևնույն ե՝ ծրագիրը պիտի տապալվի, և վոր մեր շինարարական նյութերը հերիք չեն, բավականաչափ մետաղ և սարքավորումներ չկան:

Մենք հնգամյակի յերկրորդ տարվա վերջն ենք թեվակոխել: Ո՞վ ե արդարացի դուրս յեկել այդ վեճի մեջ: Թող այդ հարցին պատասխանեն թվերը: Հնգամյա ծրագրով 1928—29 թվին յենթադրվում եր ծախսել՝ համապատասխան տարիների գներով և միլիոն ուլբլներով՝ 1659 մլն., իսկ մտցված ե 1679 մլն. ուլբլի: 1929—30 թ. հնգամյա ծրագրով յենթադրվում եր մտցնել 2,3 միլիարդ ուլբլի, բայց իսկապես մտցվելու յե մոտ 4 միլիարդ: Վերջապես 1930—31 թվին հնգամյա ծրագրով յենթադրվում եր մտցնել 2879 միլիոն ուլբլի, այժմ կոնտրոլ թվերը հնգամյակի յերրորդ տարվա համար 6 միլիարդ ուլբլուց ավելի յեն կանխագծում: Կամ, ուրիշ խոսքով, հնգամյա ծրագիրը հնգամյակի առաջին յերեք տարում նախատեսել ե մտցնել 6,8 միլիարդ ուլբլի, իսկ փաստորեն մտցվելու յե 11,6 միլիարդ, այսինքն՝ զրեթե յերկու անգամ ավելի: Հնգամյակի միայն յերրորդ տա-

բում պիտի մտցվի այնքան, վորքան վոր հնդամյա ծրագրով նախատեսվում էր մտցնել բոլոր յերեք տարիներում:

Այն միլիարդները, վորոնք արգյունաբերության մեջ են մտցվում, դառնում են նորանոր ֆաբրիկներ, գործարաններ, հանքահորեր, ելեկտրակայաններ:

1928—29 թվին շահագործվել են սկսել 64 նոր ձեռնարկություններ, վորոնց ընդհանուր արժեքը 287 միլիոն ռուբլու յե հավասար: 1929—30 թվին, միայն մինչև հուլիսի 1-ը—72 ձեռնարկություն՝ 600 միլիոն ռուբլու արժողությամբ: Նոր գործարանները միայն (1926—27 թվի գներով) 1928—29 թվին 498 միլիոն ռուբլու, իսկ 1929—30 թվին 1250 միլիոն ռուբլու պրոդուկցիա յեն տվել, 1930—31 թվին տալու յեն՝ 3178 միլիոն ռուբլու:

Հնդամյակի առաջին տարում նոր ձեռնարկությունները խորհրդային արգյունաբերության ամբողջ պրոդուկցիայի միայն 3,6 տոկոսն են տվել, ընթացիկ 1929—30 թվին, ասել է թե, հնդամյակի յերկրորդ տարում արդեն 6,7 տոկոսն են տալիս, իսկ առաջիկա 1930—31 թվին նրանք արդեն 12,2 տոկոսը պիտի տան: 1913 թվին ամբողջ ֆաբրիկ-գործարանային արգյունաբերությունը տվել է 6,39 միլիարդ ռուբլու պրոդուկցիա: 1930—31 թվին միայն արդեն գործի անցած նոր ձեռնարկությունները կտան 3,17 միլիարդ ռուբլու պրոդուկցիա:

Այդ թվերը դեռ վոչ մի չափով չեն բնութագրում այն հսկայական առաջադիմությունները, վոր տեղի յեն ունեցել մեր ժողովրդական տնտեսության մեջ: Չե՞ վոր պիտի նկատի ունենալ, վոր դեռ շահագործման է անցել նոր կառուցվող ձեռնարկությունների միայն մի փոքրիկ մասը, վոր բացի դրանից մինչև այժմ միջոցների զգալի մասը մտցվել է հին ձեռնարկությունների մեջ: Նոր սարքավո-

րումներ կահավորելը, նորանոր շենքամասեր կառուցելը հաճախ փոխում են հին ֆաբրիկների դեմքը: Արդեն 1930 թվի հոկտեմբերի 1-ին ԽՍՀ Միության Գերագույն Ժողդատխորհի կողմից պլանավորվող արգյունաբերության մեջ գտնվող յուրաքանչյուր մի բանվորի կապիտալագինում՝ 1926 հոկտեմբերի 1-ի նկատմամբ՝ աճել էր 29,2 տոկոսով: Յեթե 1926 թվի հոկտեմբերի 1-ին յուրաքանչյուր մի բանվորի վրա ընկնում էր միայն 2831 ռուբ. գործարանային շենք, մեքենաներ և զանազան կահավորումներ, 1930 թվի հոկտեմբերի 1-ին այդ գումարը 3658 ռուբլի յե դառնում:

Չորս տարվա ընթացքում՝ ՍԽՀ Միությունը իր ուժերով՝ առանց վորևե արտասահմանյան փոխառությունների՝ գրեթե կրկնապատկել է կապիտալիստական տնտեսությունից ստացած հիմնական կապիտալը: Կապիտալիստական տնտեսությունից ժառանգած 5,8 միլիարդ ռուբլուն բանվոր դասակարգն ավելացրել է իր 4,2 միլիարդը:

Չափազանց բնորոշ է առաջնակարգ ծախսումների բաշխումն՝ ըստ արգյունաբերության առանձին-առանձին ճյուղերի: Ռեկոնստրուկցիոն ժամանակաշրջանի առաջին տարիներում առաջնակարգ շինարարությունը կենսագործվում էր գլխավորապես թեթև ինդուստրիայում և արգյունաբերության այն ճյուղերում, վորտեղ շինարարությունը այն ժամանակվա մեթոդներով և տեմպերով ամենաարագ եֆֆեկտն էր ապրիս:

Հսկա գործարանների կառուցմանը մենք այն ժամանակ դեռ չեյինք ձեռնարկել: Ռեկոնստրուկտիվ ժամանակամիջոցի առաջին տարիների ամենամեծ շինարարությունը (Վոլխովստրոյից բացի) հազիվ կարելի լինի հաշվել Մոսկվայի ելեկտրոգործարանը (սկսված 1926—27 թ.),

վորի արժեքը 50 միլիոն ռուբլի յե կազմում: Իրենց մեծությամբ այն ժամանակ յերկրորդ տեղերն էյին գրավում Բալախինսկու թղթի գործարանը՝ արժեքով վոչ ավել 35 միլիոնից, Սյասկու ցելլուլոզի գործարանը—26 միլիոն ռուբլու, Գրոզնիյ-Տուլապսե նավթատար խողովակը՝ 29 միլիոն ռուբլու և այլն:

Գերակշռողները դեռ ել ավելի համեստ մասշտաբով կատարվող կառուցումներն էյին. որինակ՝ Իվանովո-Վոզնեսենսկում ընկ. Ջերժինսկու անվան մանածային գործարանը՝ 10 միլիոն ռուբլու արժողությամբ, Լակինի անվան նույնպիսի գործարանը՝ 7,5 միլիոն ռուբլու, Մոսկվայի «Կրասնիյ պաստալշիկ» կաշեգործարանը՝ 4 միլիոն ռուբլու արժեքով, Ռոստովի՝ ընկ. Միկոյանի անվան կոշկագործարանը 2,1 միլիոն ռուբլու արժեքով և այլն:

Հնգամյակի առաջին տարին՝ 1928—29 թվականը՝ վոչ միայն ուժեղացրած առաջնակարգ ներդրումների, այլ և կառուցումների մի նոր և այլ թափի տարի յե հանդիսանում: Այս տարին մենք առաջին անգամ ձեռնարկեցինք հսկաների շինարարությանը:

Հնգամյակի առաջին խսկ տարում, Ուրալում (Մագնիտոգորսկում) մենք ձեռնարկել ենք տարեկան մոտ 2,5 միլիոն տոննա արտադրողականությամբ մետաղագործարանի կառուցման: Այդ գործարանը ամբողջ աշխարհում ամենա-մեծն է հանդիսանալու: Գրեթե նույնչափ արտադրողա-կանությամբ միայն մի գործարան կա յերկրագնդի վրա: Դա Գերիի գործարանն է Հյուսիսային Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներում: Բայց այս գործարանը միանգամից չէ, վոր կառուցվել է: Տարեցտարի յեն կառուցվել նրա գա-նադան մասերը—ցեխերը, ազդրեգատները և այլն: Իսկ մենք այդ հսկային կառուցել ենք կամենում յերկու տարվա

ընթացքում: Այդ գործարանը, մենակ ինքը պիտի տա Խորհրդային Միության մեջ մեր կողմից այժմ արտադր-վող ամբողջ մետաղի կեսը:

Իր մեծությամբ յերկրորդ հսկան—Սիբիրում կա-ռուցվող չուգունի (թուջի) գործարանն է, 1.100 հազար տոննա արտադրողական ուժով:

1928—29 թվին նույնպես սկսվել եր Ստալինգրադի տրակտորային հսկայական գործարանի, Նիժնի-Նովգորոդի ավտոմոբիլային գործարանի և մի շարք ուրիշների կառու-ցումը:

Ստալինգրադի տրակտորային, Ռոստովի գյուղատնտե-սական մեքենայակառուցողական գործարանները, «Կրաս-նիյ Պուտիլովեց»-ին կից ընկեր կալինինի անվան տրակ-տորային գործարանը—անա թե վորոնք են այն կառուցվող հսկաները, վորոնց նկատմամբ 1928—29 թվականին վոչ միայն նախապատրաստական, այլ և վճռական աշխատանք-ներ են տարվել, վորոնք հնարավորություն են տալիս հնգամյակի յերկրորդ տարում նրանց գործի կանչելու:

1929—30 թվականը, վոր յերկրորդ տարին է հնգամ-յակի, արդեն գործարան-հսկաների շինարարության լայ-նացյալ տարին է հանդիսանում: Թե Մագնիտոգորսկու, թե Կուզնեցկու գործարանների, թե Նիժեգորոդի ավտոգոր-ծարանի, թե Դնեպրոկոմբինատի, թե Խարկովում և Չել-յաբինսկում նոր կառուցվող տրակտորային գործարանների և թե Ջուլիի ելեկտրոկայանների նկատմամբ— առաջիկա տարում մեծ հաջողություններ պիտի հետամտենք: Բավա-կան է միայն, իբրև ուրինակ, ցույց տալ, վոր այս ընթա-ցիկ տարում մենք Մագնիտոգորսկու գործարանը կմոյնենք 40 միլիոն ռուբլի, Կուզնեցկու գործարանը 25 միլիոն, Նիժեգորոդի ավտոմոբիլայինի մեջ՝ 40 միլիոն, Խարկովի

տրակտորային գործարանի մեջ՝ 50 միլիոն ռուբլի և այլն։
1930—31 թվականը՝ հնգամյակի յերրորդ տարին՝ ել
ավելի մեծ մասշտաբներով, ել ավելի մեծ թափ ունեցող
տարի պիտի հանդսիրանա։ 1930—31 թվին մի քանի գոր-
ծարան-հսկաներից յուրաքանչյուրի մեջ պիտի մտցվի հա-
րյուր միլիոն ռուբլուց ավելի միջոցներ։

Կուսակցութեան աասնչորսերորդ համագումարը տե-
ղի յեր ունեցել այն ժամանակ, յերբ վերականգնողական
շրջանը նոր-նոր եր մոտենում իր վախճանին, յերբ մենք
դեռ նոր-նոր եյինք գործի զցում հին ձեռնարկությունները։
Տասնհինգերորդ համագումարը տեղի ունեցավ ռեկոնս-
տրուկցիոն շրջանի հենց սկզբին, — յերբ մենք խորհրդային
առաջին ֆաբրիկների և գործարանների հիմքերն եյինք
պատրաստում։

Տասնվեցերորդ համագումարը տեղի ունեցավ՝ ամբողջ
ֆրոնտով ամենախնտենսիվ ընդլայնված շինարարութեան մո-
մենտին, յերբ արդեն հաստատուն կերպով հսկաների շինարա-
րութեան առաջին ցիկլի ավարտման ժամկետն է վորոշվում։

Տասնվեցերորդ համագումարի նիստերի ժամանակ
գործի յեն անցել Ստալինգրադի տրակտորային գործարանը
և Ռոստովի գյուղատնտեսական մեքենագործարանը։ Դեռ
գրանից առաջ աշխատել եյին սկսել Կերչի մետաղագոր-
ծարանը (մտցրված է մոտ 60 միլիոն ռուբլի), Բադու-
Բաթում նավթատար խողովակը, Մարիուպոլի խողովակային
գործարանը և ուրիշները։

1930—31 թվի ընթացքում պիտի աշխատել սկսեն
Նիժնեգորոդի ավտոմոբիլային և Խարկովի տրակտորային
գործարանները, Բերեզնիկովսկու (Ուրալ) քիմիական փա-
ռահեղ կոմբինատը, Կրասնուրալսկու պղնձաձուլական գոր-
ծարանը և մի շարք ելեկտրոկայաններ։ Բայց, վոր ամե-

նակարևորն է, — հնգամյակի յերրորդ տարվա աշխատանք-
ների հետևանքով 1931 թվի աշնանից պիտի սկսեն աշխատել
Մագնիտոգորսկու և Կուզնեցկու առաջին մետաղաձուլա-
կան վառարանները (դոմնալներ), հսկայական մեքենակա-
ռուցողական գործարանը Սվերդլովսկում և ուրիշ շատ տաս-
նյակ ֆաբրիկներ, գործարաններ, հանքեր, ելեկտրոկայաններ։

Միայլ կլինեք կարծելը, վոր այն շինարարությունը,
ինչ մենք կենսագործում ենք այժմ, անցյալ տարիների շի-
նարարությունից տարբերվում է իր մասշտաբով, միայն
կառուցումների վրա կատարվող ծախսերի քանակով։ Մենք
հսկայական հաշոգություններ ենք ձեռք բերել և շինարա-
րութեան տեմպերում։ Ռեկոնստրուկցիոն շրջանի առաջին
տարիներում մոտ յերկու միլիոնի արժեքով վոչ մեծ ֆաբրի-
կայի, կամ միջին մեծութեան գործարանի կառուցումը պա-
հանջում եր 3—4 տարի։ Իսկ այժմ մենք Ստալինգրադի
տրակտորային գործարանը կառուցել ենք զրեթեմի տարում։

Կերչի, իր մեծութեամբ միջակ հանդիսացող, մետա-
ղագործարանն սկսել է կառուցվել 1924 — 25 թվին, իսկ
ավարտվել է միայն 1929 — 30 թվին։ Հինգ տարի կառուց-
վել է այս գործարանը։ Իսկ Մագնիտոգորսկու գործարանը,
վորը տաս անգամ մեծ է Կերչի գործարանից, մենք պիտի
կառուցենք և կկառուցենք յերկու տարում։ Բելոռուսիայի
լուցկու փոքրիկ գործարանը կառուցվել է յերեք տարում,
իսկ Բերեզնիկովսկու քիմիական հսկան մենք նպատակա-
դրվել ենք կառուցելու մի տարում։ Վորպեսդի մենք կա-
րողանայինք հասնել մինչ այժմ մեզանում չտեսնված
շինարարական այդ տեմպերին, մենք անցել ենք աշխա-
տանքների այլ մեթոդների։

Առաջ կառուցում եյին միայն ամառը, այժմ մեր լա-
վագույն կառուցումներում աշխատանքները կատարվում են

ամբողջ տարում: Առաջ աշխատանքները կատարվում էին միայն մի ամենայով, այսինքն 24 ժամից աշխատում էին միայն 8 ժամ, — այժմ աշխատանքները կատարվում են 3 ամենայով, ուրեմն և կառուցողական աշխատանքները յերբեք չեն ընդհատվում:

Առաջ ամբողջ շինարարությունը ձեռքով էր կատարվում, այժմ, վորտեղ միայն հնարավոր է, սկսել են մեքենաներ գործադրելը: «Ժամանակի միևնույնը՝ առաջին աղյուսը հիմքում դնելուց հետո մինչև ձեռնարկության գործի անցնելը» — ահա թե ինչպիսի խնդիր է դրել կուսակցությունը մեր շինարարների բանակի առաջ:

Հնգամյա ծրագիրը նախատեսել է, վոր ըստ առաջնակարգ ծախսումների 78,8 տոկոսը ընկնի ծանր ինդուստրիայի վրա: Այդ պիտի այն դրությունը ստեղծեր, վոր հինգ տարում ծանր ինդուստրիայի հիմնական կապիտալն աճեր $3\frac{1}{2}$ անգամ: Հնգամյակի սկզբին ծանր ինդուստրիայի վրա ամբողջ արդյունաբերության հիմնական կապիտալի 57 տոկոսն էր ընկնում, հնգամյակի վերջում ծանր ինդուստրիայի բաժինը պիտի հասներ 80 տոկոսի: Այդպես էր կանխագծվել հնգամյակի ծրագրով: Սակայն իրականում մենք շատ առաջ ենք անցնում այդ ծրագրից:

Վերջին հինգ տարիների ընթացքում ծանր ինդուստրիայի հիմնական կապիտալը 2,55 միլիարդից 6,6 միլիարդ ռուբլի յե դարձել, այսինքն՝ աճել է 160 տոկոսով, իսկ թեթև ինդուստրիայի հիմնական կապիտալը 2,5 միլիարդից 3,4 միլիարդ է դարձել, այսինքն՝ աճել է միայն 34 տոկոսով: Ծանր ինդուստրիայի առաջնակարգ շինարարության հնգամյա ծրագիրը — կարելի յե արդեն ասել գրեթե առանց կասկածելու — իրագործվելու յե յերեք տարում:

ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐՈՒԹՅԱՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ ԱՐԵՎԵԼՔՈՒՄ

Մինչհեղափոխական արդյունաբերությունը կենտրոնացած է յեղել մի քանի ռայոններում: Լենինգրադը, Ուրալը, Բազուն, Գրոզնին, Դոնբասը, Մոսկվայի և Իվանովսկու ռայոնները կենտրոնացրել էին արդյունաբերության ամենախոշոր մասը:

Բոլոր մնացած ռայոնները միանգամայն մի կողմն էին մնացել արդյունաբերական զարգացումից: Միբիբի, Հյուսիսային-Կովկասի, Հեռավոր-Արևելքի, Անդրկովկասի, Միջին-Ասիայի բնական հսկայական հարստությունները վոչ միայն ինդուստրիալիզացիայի սփերայի մեջ չէին առնվում, այլ և մնում էին անհայտություն մեջ: Նույնիսկ Ուրալը — իր՝ յերկու հարյուր տարի դրանից առաջ ստեղծված՝ մետաղագործությունը, հանքերով և վառելիքային ռեսուրսներով — վոչ միայն չէր հառաջադիմում, այլ և հյուժվում էր:

Յերկրի ինդուստրիալիզացիայի շահերը, յերկրի ծայրամասերի բնական հսկայական հարստությունները բանվոր դասակարգին ծառայեցնելու անհրաժեշտությունը անհետաձգելիորին թելադրում են ուժեղացնել արդյունաբերական շինարարությունը նոր ռայոններում: Յեվ այդ շինարարությունը կատարվում է: Մեր աչքի առաջ, այնպեղ, ուր հարյուրավոր կիլոմետրներով հարթավայրեր (ստեպներ) են յեղել տարածված, ուր իսկապես վոչինչ էլ չի յեղել, այժմ ինդուստրիալ հսկաներ են կառուցված և կառուցվում են: Այն ռայոններում, վորտեղ չգիտեին նույնիսկ, թե ինչ են ներկայացնում իրենցից մանր ձեռնարկություններն անգամ, սկզբնավորվում է սոցիալիստական խոշոր շինարարություն: Ահա դրանք են հենց այն հսկայական առաջադյուններ, վոր հնգամյակը բերում է իր հետ նոր ռայոններին:

126 70-57

Հնգամյակի յերկու տարվա ընթացքում արդեն զգալիորեն աճել է նոր ռայոնների արդյունաբերության հիմնական կապիտալը:

Այսպես, հյուսիսային յերկրի արդյունաբերության մեջ մտցված միջոցները կրկնապատկել են նրա հիմնական կապիտալը:

Ուրալի արդյունաբերության մեջ մուծվել է 591 միլիոն ռուբլի, իսկ նրա առաջվա հիմնական կապիտալը հավասար է յեղել 302 միլիոն ռուբլու: Այսպիսով մուծումները յերկու անգամ ավելի յեն յեղել հիմնական բոլոր ֆոնդերից:

Սիբիրի հիմնական կապիտալը մեծացել է 171 տոկոսով, Հեռավոր Արևելքինը՝ 167, Կազախստանինը՝ 91, Կիրգիզիայինը՝ 180 տոկոսով:

Դեռ շատ մոտիկ անցյալում՝ 1926—27 թվին՝ նոր ռայոններին (Հյուսիսային Յերկիր, Ուրալ, Նիժեգորոդի շրջան, Սիբիր, Հեռավոր Արևելք) բաժին եր ընկնում ամբողջ Միության առաջնակարգ ծախսումներից 8,9 տոկոս, 1929—30 թվականին նրանց վրա ընկել է արդյունաբերական մուծումների 26,6 տոկոսը: Այդ նրանով է բացատրվում, վոր 1926—27 թվականին ամբողջ ԽՍՀ Միության մեջ նոր շինարարության վրա շատ չնչին գումարներ են ծախսվել, նրանք ընդհանուր մուծումների 14,4 տոկոսից ավելի չեն յեղել: Բոլոր միջոցների ամենամեծ մասը ծախսվել է հին ձեռնարկությունները վերանորոգելու, բարեփոխելու և ընդլայնելու վրա: Քանի վոր արդյունաբերության նոր ռայոններում հին ձեռնարկություններ չեն յեղել, պարզ է, վոր վոչինչ ել չկար վերանորոգելու կամ բարեփոխելու, վոր ծախսեր պահանջեր:

1929—30 թվին նոր շինարարության վրա ընկել է 37 տոկոս: Այդ նոր շինարարությունն արդեն հնարավոր

եր նոր ռայոններում տեղավորելը, դրա համար ել մենք տեսնում ենք, վոր հինգ նոր ռայոններին առաջնակարգ մուծումների մի քառորդ մասից ավելի յե բաժին ընկնում: Այդ դեռ սկիզբն է. նոր ռայոնները ինդուստրիալիզացիայի պրոցեսը դեռ նոր է սկսվել:

Հնգամյակի սկզբին — 1928 թվի հոկտեմբերի մեկին — Լենինգրադի և Կենտրոնական Արդյունաբերական շրջաններում, ինչպես նաև Ուկրաինայում, արդյունաբերական այդ հիմնական յերեք ռայոններում կենտրոնացած եր արդյունաբերության բոլոր հիմնական կապիտալների 63 տոկոսը: Հնգամյա ծրագրով նախատեսվել եր, վոր հնգամյակի վերջում այդ յերեք ռայոնների տեսակարար կշիռը — արդյունաբերական պրոդուկցիայի բաժինը — 65,3 տոկոսից կիջնի և 54,7 տոկոս կդառնա և ի հաշիվ դրան կավելանա ինդուստրիալիզացիայի յենթարկվող յերկրագործական ռայոնների և ծայրագավառների բաժինը: Այսպես՝ մինչև հնգամյակի սկիզբը Ուրալի բաժինը հավասար եր միայն 4,3 տոկոսի, իսկ հնգամյակի վերջում պիտի աճեր և դառնար 10,4 տոկոս. այսինքն՝ պիտի ավելանար յերկու և կես անգամ: Նույնպես կրկնապատկվում է Սիբիրի բաժինը (1,28-ից մինչև 3,2 տոկոս): Զգալիորեն աճում է նաև Կազախստանի և միջին-ասիական հանրապետությունների բաժինները:

Իրականում ծայրագավառների ինդուստրիալիզացիան հնգամյա ծրագրով նախատեսված չափերից ավելի մեծ տեմպերով է կատարվում: Արդեն ներկայումս արևելյան ռայոնների հնգամյակը զարգացման տեմպերի ել ավելի մեծ արագցում է նախատեսվում:

Կուսակցության տասնվեցերորդ համագումարը մատնանշել է, վոր անհրաժեշտ է առաջիկա աշխատանքների ժամանակ բոլոր ջանքերը գործադրել «մոտակա ժամանա-

կամիջոցում նոր և ուժեղ քարածխա-մետաղագործական բազա ստեղծելու՝ Ուրալ-Կուզնեցկու կոմբինատը»:

Կուզնեցկու ածխահանքերի պահեստը հավասար է մեր բոլոր ածխապահեստների 74,5 տոկոսին, մինչդեռ Դոն-բասի ածխապահեստը ամբողջը 13,5 տոկոսին է հավասար: Կուզնեցկու տալիս է արտադրանքի միայն 7 տոկոս, իսկ Դոնբասը՝ 77: Այս թվերը ցույց են տալիս, թե վորքան անթույլատրելիորեն վատ են ոգտագործվել Կուզնեցկի բնական հարստությունները:

Մոտավորապես նույն պատկերն է տալիս և Ուրալը:

Մինչ այժմ Ուկրաինյան Միության միակ մետաղահանքային բազան է հանդիսացել. այժմ կուսակցության տասնվեցերորդ համագումարի վորոշմամբ յերկրորդ բազան է ստեղծվում՝ Ուրալ-Կուզնեցկու կոմբինատը:

Ուրալ-Կուզնեցկու կոմբինատ է կոչվում Ուրալի և Կուզնեցկու ածխահանքերի տնտեսական կապի այնպիսի կազմակերպություն, վորը այդ ռայոնները դարձնելու է միասնական կոմբինատի մասնիկներ:

Մետաղագործությունը քարածխի կարիք ունի, ըստ վորում, մինչև այժմ դեռ չի լուծված այն հարցը, թե արդյոք Կիզիլևսկու ածուխը (Ուրալում) յենթարկվում է կոկսացման: Բայց յեթե դա նույնիսկ այդպես է, Ուրալյան մետաղագործությունն այն տեմպերով, ինչ տեմպեր այժմ տրվում են նրան, չպիտի կարողանա բավարարվել սեփական վառելիքով: Պարզ է, վոր նա բերովի ածխի կարիք ունի: Բերովի ածուխ կարող կլինի տալ Կուզնեցկու քարածխահանքը: Մյուս կողմից էլ Կուզնեցկու քարածխահանքը Ուրալի ոգնության կարիքն ունի: Կուզնեցկու յերկաթահանքերն այնքան չեն հարուստ, վոր բավարարել կարողանան այնպիսի մի մեծ գործարանի, ինչպիսին Կուզնեցկու մետա-

ղագործարանն է: Բացի դրանից՝ այստեղ և յերկրորդ հսկայի կառուցումն է նախատեսվում: Դրա համար էլ Կուզնեցկու ածխահանքերը Ուրալի յերկաթահանքերի կարիքն են զգում:

Այդպես, Ուրալը Կուզնեցկու հանքերին յերկաթ կտա, իսկ Կուզնեցկու հանքերն Ուրալին՝ քարածուխ: Մագնիտոգորսկու գործարանը Ուրալում և Կուզնեցկինը Սիբիրում — ահա Ուրալ-Կուզնեցկու կոմբինատի հիմնական աղյուսները:

Մագնիտոգորսկու յերկու և կես միլիոն տոննա չուգունի արտադրողականությամբ գործարանի կառուցումից բացի՝ մեծ Ուրալյան ծրագիրը նախատեսում է Ն.-Տագիլսկու և Բակալսկու նոր մետաղագործարանների կառուցումը: 1932 — 33 թվին Ուրալի արտադրողականությունը պիտի լինի տարեկան 5,1 միլիոն տոննա, այսինքն՝ այնքան, վորքան վոր այժմ ամբողջ Միության մետաղագործությունն է տալիս:

Ուրալը վոչ միայն մետաղամշակույթի, այլև մեքենակառուցողական, գունավոր մետաղագործական, քիմիական արդյունաբերության կենտրոն է դառնում: Կառուցվում է և յեկող տարվանից սկսելու յե աշխատել մեքենակառուցողական մեծ գործարանը Սվերդլովսկում, «Ստալմոտ»-ի պողպատյա կոնստրուկցիայի գործարանը: Չելյաբինսկու տրակտորային գործարանի կառուցման աշխատանքները տարվում են ընդարձակված ֆրոնտով, գունավոր մետաղի մի շարք գործարաններ են կառուցվում (Ուրալի պղնձի, Չելյաբինսկու պղնձամշակույթի, Սվերդլովսկու մետաղաեղեկտրոձուլարանը, ցինկի, նիկելի գործարանները), Բերեզնիկովսկու քիմիական կոմբինատը, Կամսկու թղթյա կոմբինատը և այլն:

Ընթացիկ հնգամյակում Ուրալի ընդհանուր մեքենակառուցողական արդյունաբերության պրոդուկցիան աճելու

յե 75, գյուղատնտեսական մեքենակառուցման պրոդուկցիան՝ 25, ելեկտրոտեխնիկական արդյունաբերության պրոդուկցիան՝ 61 անգամ: Ահա թե վորոնք են Մեծ Ուրալի դեմքը բնորոշող թվերը:

Մեր աչքի առաջ կատարվում է և մի այլ ուսյունի — Սիբիրի վերակառուցումն: Մինչև հեղափոխությունը Սիբիրի հարստությունները քնել էին անփարատելի քնով: Ցարական կառավարությունը Սիբիրն ոգտագործել է միայն սի ուղղությամբ — իբրև բանտատեղի և աքսորավայր: Հնգամյա պլանը ուրվագծել է Սիբիրի տնտեսության զարգացման տեմպերը: Իրողությունը շատ ավելի յե առաջ անցել հնգամյա պլանի նշանակումներից: Սիբիրը հնգամյակը կիրագործի 3 — 3½ տարում: 1930 — 31 թվին Սիբիրի արդյունաբերությունը 400 միլիոն ռուբլու պրոդուկցիա կտա, մինչդեռ յենթադրվում էր վոր հնգամյակի վերջում Սիբիրը կտա միայն 494 միլիոն ռուբլու պրոդուկցիա: 1931 — 32 թվին Սիբիրն արդեն իր յետևը կթողնի հնգամյակի հանձնարարությունը:

Կուզնեցկու մետաղագործական հսկան, Նովոսիբիրսկու գյուղատնտեսական մեքենակառուցողական և կոմբայնների գործարանը, ածխահանք հսկաները, մեքենակառուցողական, ցինկի, կապարի և տախտակի գործարանները առաջիկա տարիներում կմանեն Սիբիրի ինդուստրիայի մեջ:

Սիբիրից և Ուրալից հետո գալիս է Կազախստանը: Կազախստանի նոր հնգամյա ծրագիրը հնգամյակի ընթացքում նախատեսում է յերկրի արդյունաբերության ընդհանուր պրոդուկցիայի 15 անգամվա մեծացումն: Յեթե Ուրալն ու Սիբիրը կոչված են խՍՀ Միության համար իբրև յերկրորդ քարածխամետաղահանքի դեբը կատարելու, ապա Կազախստանը կարող է և պիտի ամենից առաջ գու-

նավոր մետաղարդյունաբերության կենտրոն դառնալ: Այստեղ արդեն այս ընթացիկ տարում սկսվում է պղնձաձուլական փառահեղ կոմբինատի շինարարությունը — տաբեկան 50 հազար տոննա սև պղնձի և 10 հազար տոննա կապարի արտադրության հաշվով:

Ուրալը, Սիբիրը, Կազախստանը — արևելյան այս յերեք հարուստ ուսյունները չտեսնված տեմպերով պիտի զարգանան և պիտի առաջ անցնեն հին ուսյունների ինդուստրիալիզացիայի տեմպերից:

Բայց միանգամայն սխալ կլիներ կարծելը, թե մենք, զարգացնելով նոր ուսյունները, խաչ ենք դնում հին ուսյունների վրա: Ընդհակառակը. իր զեկուցման մեջ տասնվեցերորդ համագումարում ընկեր Կուլբերշևն ընդգծել է, վոր նոր ուսյունների տեսակարար կշռի բարձրացումը «չի նշանակում թե այնպիսի ուսյունների, ինչպիսիները Լենինգրադի, Մոսկվայի, Իվանովսկու և այլ ուսյուններն են, արդյունաբերության տեմպերը պիտի նվազեն: Նրանք պիտի զարգանան վոչ պակաս տեմպերով, ինչպիսի տեմպերով զարգանում են մինչև այժմ, և դեռ արդյունաբերության մի քանի ճյուղերի նկատմամբ, ինչպես որինակ մեքենակառուցման և եներգետիկայի ճյուղերում, ել ավելի արագ տեմպերով պիտի զարգանան»:

Մոսկվայի շրջանը, ուր մինչև հեղափոխությունը թեթև ինդուստրիան — մանածային արդյունաբերությունն է յեղել գերիշխողը, այժմ ուժեղ կերպով ծանր ինդուստրիան (մեքենակառուցումն) է զարգացնում: Չթե Մոսկվան արագորեն մետաղյա Մոսկվայի յե փոխարկվում: Դեռ 1927 — 28 թվին ամբողջ շրջանի արդյունաբերության 80 տոկոսն ընկնում էր թեթև ինդուստրիայի վրա, ըստ վորում հնգամյակի առաջին տարում միայն տեկստիլ արդյունաբերու-

թյունը ամբողջ արդյունաբերութեան պրոդուկցիայի 50 տակոսն եր տալիս:

Հնգամյակի վերջում Մոսկվայի շրջանում թեթև ինդուստրիայի տեսակարար կշիռը 53 տոկոսի կիշնի, իսկ տեկստիլի տեսակարար կշիռը համապատասխան միայն 25 տոկոսի: Սկսվել է «Սերպ ի Մոլոտ» մետաղագործարանի ռեկոնստրուկցիան: Նորից վերաշինվում է «Կրասնիյ Պրոլետարիյ» դազգահակառուցողական գործարանը, վորը իր պրոդուկցիան կավելացնի 14 անգամ: Աճում են ելեկտրոգործարանի ցեխերը: Միայն 1927—28 թվին 586 մեքենա տվող ավտոմոբիլային ԱՄՈ գործարանը 25 հազար մեքենա յե տալու: Չորս միլիարդ ռուբլու կապիտալ կստանա Մոսկվայի շրջանը և 4,6 անգամ կավելացնի նա իր պրոդուկցիան: Այդպես է Մոսկվայի շրջանի ապագան:

Կյանքը ջարդ ու փշուր է արել և այն թեորիան, վոր իբրև թե Լենինգրադը, վորպես արդյունաբերական կենտրոն, չի կարող այլևս զարգանալ: Հնգամյակի առաջին տարում Լենինգրադը մեքենաների արտադրանքն ավելացրել է 36, իսկ այս տարի ավելացրել է 60 տոկոսով:

Ամբողջ ֆրոնտով սոցիալիստական հաղթական առաջխաղացումն է կատարում Ուկրաինան:

Դնեպրովսկու և Զուլեսկու ելեկտրոկայանները, Զապորոժսկու ու Մարիուպոլի մետաղագործարանները, Խարկովի տրակտորային հսկան, Կրամատորսկու մեքենակառուցողական նոր գործարանը, — այնպիսի կառուցումներ են, վոր բավականաչափ վառ կերպով պատկերում են Ուկրաինայի շինարարութեան թափը:

Նոր ռայոնների ինդուստրիալիզացիան մի շարք արգելքների յե հանդիպում: Յեվ այստեղ հին ռայոնների պրոլետարիատը պիտի ոգնութեան հասնի նոր ռայոնների իր

յեղբայրներին: Մոսկվայի պրոլետարիատը շեֆություն է վերցրել Կազախստանի վրա: Տասնվեցերորդ համագումարում Սիբիրի ներկայացուցիչները խնդրել են Լենինգրադի պրոլետարիատին շեֆություն վերցնել Սիբիրի վրա:

ՀՆԳԱՄՅԱԿԻՑ ԱՆՑՆՈՒՄ ԵՆՔ.

ԱԳՐԱՐԱՅԻՆ ՅԵՐԿՐԻՑ ԴԱՌՆՈՒՄ ԵՆՔ ԻՆԴՈՒՍՏՐԻԱԼ ՅԵՐԿԻՐ

Մինչպատերազմյան շրջանում ամբողջ յերկրի ընդհանուր պրոդուկցիայի 42,1 տոկոսը ստացվել է արդյունաբերությունից, իսկ 57,9 տոկոսը՝ գյուղական տնտեսությունից: Ռեկոնստրուկցիոն շրջանի հենց առաջին տարիներից սկսած ինդուստրիայի բաժինն անշեղորեն աճում է ի հաշիվ գյուղական տնտեսութեան բաժնի համապատասխան նվազումի: Մինչպատերազմյան 42,1 տոկոսից արդյունաբերութեան բաժինը 1928—29 թվին դարձել է 48,7, իսկ 1929—30 թվին՝ 53 տոկոս: Դրան համեմատ՝ գյուղական տնտեսութեան բաժինը նվազում է. նա մինչպատերազմյան 57,9 տոկոսից իջել է 1927—28 թվին 54,8, 1928—29 թվին՝ 51,3, իսկ 1929—30 թվին 47 տոկոս է դարձել: Այստեղ մեջբերված են արդյունաբերութեան և գյուղական տնտեսութեան ամբողջ պրոդուկցիայի հարաբերական տվյալները: Իսկ յեթե վերցնենք ապրանքային պրոդուկցիայի համեմատութեանը, այսինքն՝ յեթե ընդհանուր պրոդուկցիայից հանենք արտադրողների անհատական պետքերը հոգացող պրոդուկցիան և թողնենք միայն նրա շուկա հանվող մասը, հետևանքներն ավելի բարեհաջող կլինեն արդյունաբերութեան նկատմամբ: Միայն 1926—27 թվին յերկրի ամբողջ պրոդուկցիայի արդյունաբերութեան բաժինը կլինի 68,8 տոկոս, իսկ գյուղական տնտեսութեան բաժինը՝ 31,2 տոկոս: Դրանից հետո յե արդյունաբերութեան բա-

ժինն անընդհատ կերպով աճել է ի հաշիվ գյուղական տնտեսության ապրանքային պրոդուկցիայի նվազման. այս տարի արդյունաբերությունը տալիս է արդեն ընդհանուր ապրանքային պրոդուկցիայի 76 տոկոսը, իսկ գյուղական տնտեսությունը միայն 24 տոկոս պիտի տա:

Վորպեսզի պարզենք այն պրոցեսները, վորոնք կատարվում են մեր ժողովրդական տնտեսության մեջ, պիտի դեռ տեսնենք, թե արտադրության վոր ճյուղերն են զարգանում և առաջին հերթին պիտի իմանանք, թե ինչ փոփոխաբերության մեջ են գտնվում ծանր ու թեթև ինդուստրիաները: Յեթե վերցնենք ժող. Տնտես. Գերագույն Սորհրդի կողմից պլանավորվող արդյունաբերությունը, այսպիսի պատկեր կոտացվի. 1927—28 թվին ծանր ինդուստրիայի վրա ընկնում էր արդյունաբերության արտադրանքի 42,7 տոկոսը, 1928—29 թվին՝ 44,6, 1929—30 թվին՝ 48 տոկոս, իսկ 1930—31 թվին նա պիտի կազմի արդեն 52 տոկոսը: Միաժամանակ թեթև ինդուստրիայի, այսինքն սպառողական ապրանքներ արտադրող արդյունաբերության բաժինը սիստեմատիկաբար սկսել է նվազել. 1927—28 թվի 57,3 տոկոսից նա 1928—29 թվին դարձել է 55,4 տոկոս, 1929—30 թվին՝ 52 տոկոս, իսկ 1930—31 թվին յենթադրվում է, վոր նա 48 տոկոսի կհասնի:

Այսպիսով՝ ամբողջ ժողովրդական տնտեսության մեջ աճում է արդյունաբերության դերը, իսկ արդյունաբերության մեջ էլ մեծանում է ծանր ինդուստրիայի դերը: Յեվ ընթացիք 1929—30 թվին մեր ինդուստրիան ժողովրդական տնտեսությանն ավելի շատ պրոդուկցիա պիտի տա քան գյուղական տնտեսությունը, և արդյունաբերության մեջ ծանր ինդուստրիան գրեթե այնքան պիտի տա, վորքան և թեթև ինդուստրիան: Ահա թե ինչու, բնութագրե-

լով ինդուստրիալիզացիայի հաջողությունները, ընկեր Ստալինը կուսակցության 16-րդ համագումարում իր զեկուցման մեջ ընդգծել է, վոր «մենք ագրարային յերկրից ինդուստրիալ յերկիր դառնալու վերջումն ենք գտնվում»:

ՎՈՉ ԹԵ ՎԱՐԵԶՔԻ «ՀԱՆԳՉՈՂ», ԱՅԼ ՎԵՐԵԼՔԻ

ՀԱՍՏԱՏՈՒՆ ՈՒՂԻՈՎ ԵՆՔ ԸՆԹԱՆՈՒՄ

1926—27 թվին ցենզային արդյունաբերության ընդհանուր պրոդուկցիան մինչպատերազմյան մակարդակից ավելացել էր 7 տոկոսով: Կուսակցության XVI համագումարի նախորդակին արդյունաբերությունը իր արտադրանքի չափերով մինչպատերազմյան մակարդակից կրկնակի չափերով ավելացել էր: 1930—31 թվին արդյունաբերությունը իր պրոդուկցիան պիտի ավելացնի ելի 47 տոկոսով, այդպիսով պիտի յեռապատկե մինչպատերազմյան մակարդակը:

Այդ են վկայում պերճախոս թվերը:

Կարելի չէ չկասկածել, վոր բանվորական լայն մասսաների աջակցությամբ «հնգամյակը չորս տարում» նշանաբանը պիտի կենսագործվի: Դեռ ավելին՝ արտադրության վորոշ ճյուղերի նկատմամբ հնգամյակը կիրագործվի վոր թե չորս, այլ յերեք տարում:

Հնգամյա պլանով արդյունաբերությունը հնգամյակի վերջին տարում, ասել է թե 1932—33 թվին պիտի տար 33 միլիարդ ռուբլու պրոդուկցիա: Սակայն առաջիկա 1930—31 թ. — հնգամյակի յերբորդ տարում — մենք կստանանք 26—27 միլիարդ ռուբլու պրոդուկցիա:

Գյուղատնտեսական մեքենակառուցման նկատմամբ հնգամյակը յերեք տարուց ավելի պակաս ժամանակամիջոցում է կենսագործվելու: Հնգամյակով 1932—33 թվին

յենթադրվում եր ստանալ 610 միլիոն գ.~տ. մեքենաներ, մինչդեռ 1930 — 31 թվին մենք արդեն ստանալու յենք 845 միլիոն ռուբլու գ.~տ. մեքենաներ:

Նավթարդյունաբերության նկատմամբ 1930 — 31 թ. հնգամյա պլանից առաջ ենք անցնելու 18 տոկոսով, ելեկտրոտեխնիկական արդյունաբերության գծով՝ 21 տոկոսով, ընդհանուր մեքենակառուցողական արդյունաբերության նկատմամբ՝ 36 տոկոսով: Ամբողջ ծանր ինդուստրիան ընդհանուր առումով 1930 — 31 թվականին հնգամյա պլանը կգերակատարի 11 տոկոսով:

ՀԱՍՆՈՒՍ ԵՆՔ ԿԱՊԻՏԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՅԵՐԿՐՆԵՐԻՆ

Այսպիսով հնգամյակը վոչ միայն սահմանված չափերով, այլ ավելի չափերով է կենսագործվում: Բայց այդ դեռ բավական չէ: Կուսակցությունն ու բանվոր դասակարգը իրենց առաջ դրել են այս խնդիրը. — «Հասնել տեխնիկապես և տնտեսապես առաջավոր կապիտալիստական յերկրներին և նրանցից ել առաջ անցնել»:

Կապիտալիստական կարգերից հյուժված արդյունաբերություն ստացած բանվոր դասակարգը այնպես պիտի սպառազինե իր ինդուստրիան, վոր խորհրդային յերկրի արդյունաբերությունը ամբողջ աշխարհում առաջին տեղերից մեկը գրավե:

Ինչ կերպ է կիրառվում այդ նպատակը:

Ընկեր Ստալինը իր ղեկուցման մեջ բերեց այն աղյուսակը, վոր վերջերս հրատարակվել է կոնյուկտուրային ուսումնասիրությունների գերմանական ինստիտուտը: Այդ աղյուսակը ԽՍՀ Միության և խոշորագույն կապիտալիստական յերկրների արդյունաբերական արտադրության աճման թվերն է տալիս վերջին տարիների նկատմամբ:

Ըստ վորում, պարզվել է, վոր, յեթե արդյունաբերական արտադրություն 1928 թվի քանակը համարենք 100, ապա 1930 թվի առաջին յեռամսյակում ԽՍՀ Միությունը տվել է 155,5 տոկոս, Հյուսիսային Ամերիկայի Միացյալ Նահանգները՝ 95,5 տ., Անգլիան՝ 107,4 տոկոս, Գերմանիան՝ 93,4 տոկոս, Ֆրանսիան՝ 113,1 և Լեհաստանը՝ 84,6 տոկոս:

Այսպիսով կապիտալիստական յերկրների շարքում միայն Ֆրանսիան է, վոր քիչ թե շատ զգալի չափերով ավելացրել է արտադրությունը (13 տոկոսով), սակայն չափի մոռանալ մի հանգամանք, վոր այս յերկիրն ել զարգացման հետզհետե նվազող տեմպեր է տալիս: 1928 թ. Ֆրանսիայի պրոդուկցիան աճել է 13,4 տոկոսով, 1929 թ.՝ 9,4 տոկոսով, իսկ 1929 — 30 թվի առաջին յեռամսյակում՝ միայն և միայն 3,7 տոկոսով:

Յեվ միայն ԽՍՀ Միությունն է, վոր տարեց-տարի հետզհետե աճող զարգացման տեմպ է տալիս. — 1928 թ. 17,6 տոկոս, 1929 թվին 23,5 և 1930 թվին առաջին յեռամսյակում 32 տոկոս: Մեր արդյունաբերությունը աճող տեմպերով ընթանում է առաջ: Մենք հասնում ենք տեխնիկապես առաջավոր կապիտալիստական յերկրներին, հասնում ենք, բայց պարզ է, վոր դեռ չենք հասել:

Այսպես որինակ, չնայած մեր ելեկտրոշինարարության զարգացման չտեսնված տեմպին, չնայած վոր վերջին հինգ տարվա ընթացքում մենք վեց անգամ ավելացրել ենք ելեկտրոեներգիայի մշակույթը, մենք դեռ ելեկտրոարդյունաբերության ճյուղով մյուս յերկրների նկատմամբ յետ ենք մնացել: Այն ժամանակ, յերբ 1929 թվականին Հյուսիսային Ամերիկայի Միացյալ Նահանգները արտադրել են 126.000 միլիոն կիլովատ-ժամ, Կանադան՝ 17.678 մի-

լիոն կիլովատ ժամ, Գերմանիան՝ 33.000 միլիոն կ.-ժ., Իտալիան՝ 11.850 միլ. կ.-ժ. — ԽՍՀ Միությունը արտադրել է միայն 6.465 միլիոն կիլովատ-ժամ:

Այսպես է պատկերը նաև սև մետաղագործության ասպարիզում: Այս ընթացիկ տարում, — չնայած վոր վերջին յերեք տարում մենք արտադրությունն ավելացրել ենք 100 տոկոսով, — տալու յենք 5,5 միլիոն տոննա չուգուն: Նույն ժամանակամիջոցում Հ.-Ս.մեր. Միաց. Նահանգները տալու յեն 42,3 միլիոն, Գերմանիան՝ 13,4 միլիոն տոննա և Ֆրանսիան՝ 10,45 միլիոն տոննա չուգուն:

Չուգունի արտադրության չափերը արտադրության մյուս ճյուղերի չափերն ել են վորոշում: Յեւ յեթե այս տարի սև մետաղագործության գծով Հ. Ա. Մ.-Նահանգներից 8 անգամ պակաս ենք տալիս, ակնհայտ է, վոր մոտավորապես նույն չափերով մենք յետ ենք մնաց' և մեքենակառուցողական արդյունաբերության նկատմամբ:

Դրա համար ել վորքան մեծ են մեր հաջողությունները, այսուամենայնիվ դեռ շատ համառ աշխատանք պիտի գործադրենք, վորպեսզի հասնել կարողանանք կապիտալիստական յերկրներին և կարողանանք նրանցից առաջ անցնել:

ՍԵՎ ՄԵՏԱՂԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆ ՈՒ ԵԼԵԿՏՐՈԱՐՏԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԻՆԴՈՒՍՏՐԻԱԼԻԶԱՑԻԱՅԻ ԲԱԶԱՆ ԵՆ

Սև մետաղագործությունը արտադրության այն ճյուղն է հանդիսանում, վորով արդյունաբերության մնացած ճյուղերի աշխատանքն է վորոշվում: Սև մետաղագործության արտադրության չափերից են կախված մեքենակառուցողական արդյունաբերության, էլեկտրիկացիայի և տրանսպորտային շինարարության (ռելսեր) չափերը:

Մեքենակառուցողական արդյունաբերության չափերն ել իրենց հերթին տնտեսության մնացած ճյուղերի, առանձնապես գյուղական տնտեսության (գ. տ. մեքենաների և գործիքների արտադրությունը), զարգացման չափերն են վորոշում: Դրա համար ել չուգունի և պողպատի արտադրության մասշտաբով կարելի յե դատել ընդհանրապես տվյալ յերկրի արդյունաբերական արտադրության չափերի մասին:

Մինչ այժմ սև մետաղագործության տեմպերը յետ ելին մնում ընդհանուր առումով ամբողջ արդյունաբերության զարգացման տեմպերից: Նույնիսկ անցյալ տարի, վոր հնգամյակի առաջին տարին եր հանդիսանում, մենք դեռ յետ ելինք մնում մինչպատերազմյան մակարդակից:

Մինչպատերազմյան 4,2 միլիոն տոննա չուգունի փոխարեն մեր մետաղագործությունը 1928 — 1929 թվին տվել է միայն 4,1 միլիոն տոննա: Մենք տեսանք, վոր ամբողջ արդյունաբերությունը ընդհանուր առումով 1926 — 27 թվին առաջ եր անցել մինչպատերազմյան մակարդակից, իսկ սև մետաղագործությունը մինչպատերազմյան մակարդակից առաջ է անցել միայն 1929 — 30 թվին:

Այսպիսով սև մետաղագործությունը յերեք տարով ուշ է հասել մինչպատերազմյան մակարդակին՝ քան մնացած ամբողջ արդյունաբերությունը: Այդ բացատրվում է նրանով, վոր հենց այստեղ է արտադրության ռեկոնստրուկցիան ավելի բարդ, և վոր արտադրության հենց ստրուկցիան ավելի բարդ, և վոր արտադրության հենց այս ճյուղումն է, վոր ռեկոնստրուկցիոն աշխատանքները մեծ ծախսումներ, արտադրության հատուկ զարգացած տեխնիկա յեն պահանջում:

Համեմատաբար հեշտ տեկստիլ կամ կոշկեղենի ֆաբրիկ կառուցելը, այնքան ել բարդ գործ չե շաքարի գոր-

ծարան կառուցելը, բայց միանգամայն տարբեր բան է մետաղագործական նոր գործարան կառուցելը կամ նորեն վերակահավորելը:

Իզուր չէ, վոր հնգամյակի շուրջը յեղած բոլոր վեճերը մեծ մասով սև մետաղագործության հնգամյակի շուրջն են պատել: Այդ հասկանալի չէ: Սև մետաղագործության հնգամյակով, ինչպես մենք տեսանք, ամբողջ արդյունաբերության հնգամյակն է վորոշվում:

Վերջնականապես հաստատված հնգամյա պլանը հնգամյակի վերջին տարվա — 1932 — 33 թվի համար՝ 1928 — 29 թվի 4,1 միլիոն տոննայի դեմ՝ նախատեսել է 10 միլիոն տոննա չուգուն: Ուրիշ խոսքով՝ հինգ տարվա ընթացքում չուգունի արտադրությունը պիտի մեծանար $2\frac{1}{2}$ անգամ: Այս թիվը սվինների վրա յեր առնվել: Մի շարք խոշորագույն մասնագետներ ապացուցում էին, վոր 6 — 7 միլ. տոննայից ավելի և վոչ մի դեպքում մենք չենք կարող ստանալ:

Այժմ XVI համագումարն իսկապես 10 միլիոն տոննայի քանակը սխալ, անճիշտ է համարել: Բայց սխալ է վոչ թե նրա համար, վոր նա մեծ է, այլ նրա համար վոր նա ՓՈՒՐ է: 17 և վոչ թե 10 միլիոն տոննա չուգուն պիտի տա հնգամյակի վերջում մեր սև մետաղագործությունը: Այսպիսով հենց այն անխրագործելի ճանաչված հնգամյա պլանը մեծացրվել է այժմ 70 տոկոսով: Յեվ արդեն հնգամյակի չորրորդ տարում — 1931 — 32 թվին մեր սև մետաղագործությունը պիտի տա 10 միլիոն տոննա չուգուն:

Հարց է ծագում. ինչո՞ւ այդքան մեծացել է մետաղի կարիքը, ուրիշ խոսքով՝ ինչու յենք մենք ընդլայնում սև մետաղագործությունը:

Մեր մեքենակառուցողական, տրակտորակառուցողական, ավտոկառուցողական և էլեկտրոտեխնիկական արդյունաբերությունը զգալի կերպով առաջ է անցնում հնգամյա պլանով նշված չափերից: Տրակտորային, ավտոմոբիլային, մեքենակառուցողական նոր չործարանները հնգամյակի կողմից նշված նախնական ժամկետներից ավելի շուտ կլինեն պատրաստ: Այդ բոլոր չործարաններին մետաղ է հարկավոր: Արտադրության այդ բոլոր ճյուղերի համար էլ բավական չեն մետաղի այն չափերը, ինչ ուղղագծվել են հնգամյա պլանով: «Մետաղ շատ է պետք» — հրամայողաբար պահանջում են նրանք: Հենց այդ էլ հարկադրում է ընդլայնել ամբողջ սև մետաղագործությունը:

Մազնիտոգորսկու, Կուզնեցկու, Զապորոժսկու, Մարիուպոլի և Ն.-Տազիլսկու մետաղագործական հինգ հսկաները հնգամյակի վերջին տարում տալու յեն 5,5 միլիոն տոննա չուգուն, այսինքն այնքան, վորքան այժմ մեր ամբողջ սև մետաղագործությունն է տալիս:

Մնացած միլիոնները պիտի ստացվի այժմ աշխատող չործարաններն արմատապես վերակառուցելու ճանապարհով: Առաջին հերթին ռեկոնստրուկցիոն փառահեղ աշխատանքներ են տարվելու Տոմսկու (Մակակա), Զեր-ժինսկու (Կամենսկայա) և Վորոշիլովի (Ալչևսկ-Դոնբաս) անվան չործարանում:

Յերկրի ինդուստրիալիզացիայի յերկրորդ բարոմետրը էլեկտրոֆիկացիան է: Բոլոր ֆաբրիկներն ու չործարաններն էլ կարիք ունեն մեքենաներ աշխատեցնող էլեքտրական եներգիայի: Դրա համար էլ էլեկտրոններգիան յերկրի ինդուստրիալիզացիայի լավագույն աստիճանացույցն է հանդիսանում: Էլեկտրոֆիկացիայի մակարդակից է կախված ամբողջ արդյունաբերության զարգացումը — արտադրու-

թյան ընդհանուր մակարդակը: Վորջան ասես ֆաբրիկներ
և գործարաններ կարելի չե կառուցել, բայց յեթե կան-
խավ չմտածենք ելեքտրոսպասարկության մասին, կառուց-
ված գործարաններն անգործության կդատապարտվեն:

Մեր ելեկտրոարդյունաբերությունը արագորեն աճում
է: 1930 թվի հոկտեմբերի 1-ին ելեկտրոկայանների ուժը
1162 հազար կիլովատի յեր հավասար՝ մինչպատերազմյան
147 հազար կիլովատի դեմ: Ուրիշ խոսքով՝ ելեքտրոկայան-
ների մինչպատերազմյան ուժն ավելացվել է ութ անգամ:
Այդպիսի տեմպեր չգիտե մեր տնտեսության և վոչ մի
ճյուղը: Վոչ թե 15, ինչպես այդ յենթադրվում էր, այլ
10 տարում պիտի կենսագործվի 1920 թվին մշակված
ելեկտրոֆիկացիայի պլանը: Այդ պլանը իրագործված կլինի
վոչ թե 1935, այլ 1931 թվին: Բայց և այնպես այստեղ
ավելի, քան մի վորսե այլ տեղ, մենք պետք է զգաստ լի-
նենք: XVI համագումարը ընդգծել է ելեկտրոեներգիայի
արտադրության ել ավելի արագ տեմպերի անհրաժեշտու-
թյունը:

Հնգամյա պլանի կատարումը չորս և չորսից պակաս
տարիներում, մի շարք նոր ֆաբրիկների ու գործարան-
ների՝ սահմանված ժամկետներից առաջ՝ գործի անցնելը
պահանջում են ամեն կերպ արագացնել ելեկտրոեներգիայի
արտադրության թափը: Արդեն այս տարի՝ հիմնված այլ
կայանների աշխատանքները շարունակելու հետ միաժա-
մանակ՝ մեծ չափերով նոր շինարարություն է սկսվել:

Լենինգրադի շրջանում (Դուբովսկում) նոր հսկայա-
կան ելեկտրոկայանի շինարարությունն է սկսվել (200
հազար կիլովատի ուժով), Մոսկվայի շրջանում—Բորբիկով-
սկում կառուցվում է 174 հազար կիլովատ ուժով, ելեկ-
տրոկայաններ են կառուցվում նաև Ուկրաինայում—Չու-

լասկում, Ուրալում—Չելյաբինսկում, Իվանովսկու շրջա-
նում—Յուժսկում և այլն:

Հնգամյակի առաջին տարում ելեկտրոշինարարության
մեջ է մտցվել 220 միլիոն ռուբլի, 1929—30 թվին
մտցվել է 640 միլիոն, իսկ 1930—31 թվին պիտի մտցվի
1180 միլիոն ռուբլի: Ուրիշ խոսքով՝ ելեկտրոշինարարու-
թյան մեջ կատարվող մոնոպոլիստների չափերը տարեցտարի
գրեթե կրկնապատկվում են:

ԶՊԵՏԲ Ե ՆԵՐՄՈՒԾԵՆՔ, ԱՅԼ ԻՆՔՆԵՐՍ ՊԻՏԻ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ
ԱՐՏԱԴՐԵՆՔ

ընթացիկ 1929 — 30 թվին խորհրդային մեքենակա-
ռուցողական արդյունաբերությունը՝ 1926 թվին 453 մի-
լիոն ռուբլու դեմ՝ կտա 1250 միլիոն ռուբլու պրոդուկցիա:
Յե՛րեք տարվա ընթացքում մեքենակառուցող-
ական արդյունաբերությունն աճել է գրեթե
յե՛րեք անգամ: Արդեն 1929—30 թվին մեր մեքենա-
կառուցողական արդյունաբերությունը արտադրության
մինչպատերազմյան չափերը յեռապատկել է:

Այսպիսով մեր մեքենակառուցողական արդյունաբե-
րությունը իր զարգացման տեմպերով իր յեսնն է թո-
ղել արդյունաբերության բոլոր մնացած ճյուղերն: Արդյու-
նաբերությունն ընդհանուր առումով այս տարի մինչպա-
տերազմյան չափերը գերազանցելու յե 2,1 անգամ:

Այստեղից հայտնի է, որ մեքենակառուցողական
արդյունաբերության զարգացումը չտեսնված չափերով
է կատարվում, մեքենակառուցողական արդյունաբերու-
թյունը, ինչպես գտավ կուսակցության XVI համագումարը,
«ժողովրդական տնտեսության մեջ ամենանեղ տեղն է
հատկացնում, այդպիսով սահմանափակելով թե՛ արդյու-

նաբերությունը, և թե ամբողջ ժողովրդական տնտեսությունը:

Ահա թե ինչու կուսակցության 16-րդ համագումարի վորոշումներին ի հետևումն ժող. Տնտ. Գերագույն Խորհուրդը բոլոր միջոցները գործ է դնում՝ արագացնելու մեքենակառուցողական արդյունաբերության զարգացման թափը: Առաջիկա 1930—31 թվին յենթադրվում է խորհրդային մեքենակառուցողական շինարարության չափերն ընդարձակել յերկու անգամ—1250 միլիոնից մինչև 2500 միլիոն ռուբլու: Տրանսպորտի սարքավորման արդյունաբերությունը մեծանում է 2,4 անգամ, ընդհանուր մեքենակառուցողական արդյունաբերությունը՝ յերկու անգամ:

Այդպիսի նոր թռիչք հնարավոր է միայն այն պայմանով, վոր մինչև վերջը իրացվեն բոլոր այն հսկայական արտադրական ռեզերվները, վոր մինչև այժմ դեռ չեն ոգտագործվել: Վոր մեքենակառուցողական գործարանների արտադրական ռեզերվները դեռ ամբողջովին չեն ոգտագործվել, և վոր մենք այստեղ դեռ հսկայական աշխատանք ունենք կատարելու,—այդ յերևում է հետևյալից.—առանձնակի գործարանների ռեսուրսների հետ լավ ծանոթանալը բավական յեղավ, վորպեսզի հնարավոր դառնար ծրագրին անմիջապես մի քանի անգամ մեծացնելը:

Ամենից առաջ չի կարելի հաշտվել այն դրության հետ, վոր մեր մեքենակառուցողական գործարանները որվա մեծ մասը չեն աշխատում: Ամբողջ մեքենակառուցողական արդյունաբերությունը մի քանի սմենաներով կատարվող աշխատանքի սխտեմի տակ գնելը ամենախոշոր և առաջին ռեզերվն է, վոր կարելի յե ոգտագործել և պիտի ոգտագործվի:

Մինչ այժմ անընդհատ արտադրության է անցել մեքենակառուցողական արդյունաբերության կեսից վոչ ավելի:

Ինչ: Այս տարի անընդհատ արտադրության պիտի անցնի և մյուս կեսը.—ահա յերկրորդ ռեզերվը:

Սովորաբար այն ցեխերը (դարբնոց, ձուլարան), վորտեղ առանձին դետալների արտադրությունն է կատարվում, արտադրողական ավելի քիչ ընդունակություն են ունենում քան մեխանիկական—ժողովող ցեխերը, այսինքն՝ քան այն ցեխերը, վորտեղ այդ դետալների հավաքումն է կատարվում: Յեվ շատ հաճախ, աննշան ծախսեր կատարելու ճանապարհով, ընդլայնելով այդ նեղ տեղերը, հաջողվում է զգալիորեն մեծացնել ամբողջ գործարանի արտադրությունն ընդհանուր առումով: Նեղ տեղերի լայնացումը—ահա մեքենակառուցողական արդյունաբերության արագացման յերրորդ աղբյուրը:

Վերջապես հսկայական հնարավորություններ է խոստանում և կարող է մեզ տալ և մասսայական արտադրության սպեցիալիզացիայի սկզբունքների կիրառումը կյանքի մեջ: Մեր մեքենակառուցողական գործարանների հսկայական մասը չափազանց լայն ասսորտիմենտով են կառուցված:

Արտադրության սպեցիալիզացիան սերտորեն կապված է ստանդարտիզացիայի և մասսայական արտադրության հետ: Միայն նեղ սպեցիալիզացիայի պայմաններում գործարանը կարող կլինի լայն մասսայական ապրանքներ բաց թողնել: Մենք այժմ մեքենակառուցողական արդյունաբերության մեջ մասսայական արտադրության սպեցիալիզացիայի միայն սողմերն ունենք:

Յեվ վերջապես՝ վերջինը: Մեր արդյունաբերության մեջ մի քանի աշխատակիցներ իրենց համար սովորություն են դարձրել դեպի միջակ և փոքր գործարանները աղաքական ծաղրանքով վերաբերվելու: Իբրև թե նրանց միայն

հսկաներ պիտի տալ: Մինչդեռ միջակ և փոքր գործարանները շատ հաճախ իրենց մեջ լայն հնարավորություններ են բովանդակում: Վոչ միայն փոքր գործարանները, այլև կուստար արդյունաբերությունը պիտի ծառայեցնել յերկրի սոցիալիստական ինդուստրիալիզացիայի գործին:

Մեր մեքենաարդյունաբերության խնդիրները վոչ մի դեպքում չեն սահմանափակվում հին արտադրությունների հասարակ քանակական ընդարձակումով: Իհարկե, այդ ել է հարկավոր: Տասնյակ հազարավոր կաթսաների փոխարեն մեզ հարյուր հազարավոր կաթսաներ են պետք: Հարյուրավոր տուրբինների փոխարեն մեզ հազարավորներն են պետք: Բայց միաժամանակ անհրաժեշտ է ամեն կերպ վտարի կանգնեցնել նոր արտադրությունը, անհրաժեշտ է կազմակերպել այն մեքենաների արտադրությունը, վորոնք մինչև այժմ մեզ մոտ յերբեք ել չեն յեղել: Մենք կարող ենք հպարտանալ այն հաջողություններով, վոր մենք ձեռք ենք բերել այս ասպարիզում: Նոր արտադրությունների միայն չոր ու ցամաք թվարկությամբ մենք կարող եյինք միայն չոր ու ցամաք թվարկությամբ մենք կարող եյինք մի քանի տասնյակ յերեսներ լցնել, բայց և այնպես այստեղ դեռևս միայն առաջին քայլերն են արվել:

Մենք արդեն կանգ առանք այն յեղանակների վրա, վորոնց միջոցով մենք կարող ենք արագացնել մեքենակառուցողական արդյունաբերությունը: Անհրաժեշտ է և պիտի ցույց տալ՝ խորհրդային մեքենաարդյունաբերության ուղիների վրա յեղած մի արգելքի վրա ևս, այդ արգելքը արդյունաբերության աշխատակիցների կոնսերվատիզմն է՝ ինչ կերպ ել վոր ուզում է լինի, պատվերն անպայման տալ արտասահմանին: «Խորհրդային գործարանը» — մտածում է խորհրդային կոնսերվատորը — «կարող է պատահել, վոր պատվերը չկատարի ժամանակին և՛ բացի դրանից՝

համենայն դեպս արտասահմանյանը ավելի լավ է խորհրդայինից»: Պիտի ուժեղ կերպով հարվածել իմպորտի այդ սիլոնարներին: Բայց այդ դեռ քիչ է: Այդ դեռ քիչ է, վոր սպառող տրեստներն ու գործարանները հայտարարեն, թե իրենք խորհրդայինը գերադասում են արտասահմանյանից: Պիտի աշխատել, վոր նրանք այնպիսի պայմաններ ստեղծեն, վոր իսկապես խորհրդային մեքենան կարողանա փոխարինել արտասահմանյանին: Իսկ դրա համար ամենից առաջ պիտի պատվերը իր ժամանակին տալ, վորպեսզի խորհրդային գործարանը կարողանա նախապատրաստվել այդպիսիները կատարելու:

Գոյություն ունեցող մեքենակառուցողական գործարաններում ամեն կերպ աջտադրությունն արագացնելով, մենք միաժամանակ արագացնում ենք և նոր գործարանների շինարարությունը: Սվերդլովսկու, Կրամատորսկու, Լուգանսկու գործարանները, Մոսկվայի, Նիժնի-Նովգորոդի և Նարկովի դադհակառուցողական գործարանները, Մոսկվայի ինստրումենտալ գործարանը, Ուրալի պողպատյա կոնստրուկցիայի, Լենինգրադի և Նարկովի տուրբինային գործարանները, — բոլորն ել առաջիկա տարիներում պիտի գործող ձեռնարկությունների շարքն անցնեն: Մենք պետք է մաքսիմալ չափերով արագացնենք այդ գործարանների կառուցումը:

ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՎԵՐԱԿԱՌՈՒՑՄԱՆ ԲԱՆԱԼԻՆ Ե

Դեռ մոտիկ անցյալում ամիչկայի համար հիմնական ճյուղ է համարվել տեկստիլ արդյունաբերությունը: Լայն սպառողական, ամենից առաջ տեկստիլ ապրանքների, առաջին հերթին չթի արտադրությունը քննության է առնվել

իրբն ամիշկայի հիմնական մեթոդ: Քաղաքը գյուղին տվել է լայն սպառողական (առաջին հերթին տեկստիլ) ապրանքներ և փոխարենը հաց ու գյուղատնտեսական այլ ապրանքներ է ստացել: Այժմ արտադրական այդ ամիշկան զգալիորեն առաջ է անցել: Քաղաքը գյուղին պիտի տա վոչ միայն լայն սպառողական ապրանքներ, այլ և առաջին հերթին արտադրության գործիքներ:

Գյուղական տնտեսությունը արմատական կերպով վերակառուցվում է: XVI համագումարն ընդգծել է, վոր «Կուսակցության XV համագումարից հետո անցած $2\frac{1}{2}$ տարվա ժամանակամիջոցը խՍՀ Միության գյուղական տնտեսության մեջ մեծ բեկման շրջան է յեղել (կոլխոզներն 1928 թվի գարնանն ունեցած մեկ և կես միլիոն հեկտար ցանքադաշտերը 1930 թվի գարնանը 30—35 միլիոն հեկտար են դարձրել: Խոշոր սովխոզներ ստեղծելը, վոր այս ընթացիկ տարում 1,6 միլիոն տոննայից ավելի ապրանքային հաց պիտի տա, հացահատիկային կարևորագույն ռադոններում միջակ գյուղացիական զգալի մասի սոցիալիստական ճանապարհ թեմակոխելը, գյուղի կապիտալիստական տարրերի իրավունքները սահմանափակելու քաղաքականությունից գյուղի կուլակությունն իբրեւ զստակարգի վերացնելու քաղաքականությանն անցնելը. — ահա թե ինչի մեջ է կայանում այդ բեկումը:

Ինկումը հնարավոր դարձնող ֆակտորների շարքում՝ անկասկած առաջին տեղից մեկն է գրավում «գյուղական տնտեսությունը կոլեկտիվ սկզբունքներով վերակառուցելու բանալին հանդիսացող ինդուստրիալիզացիայի զարգացման» արագ թափը (Համ. Կոմ. Կուսակցության (բ.) XVI ամագումարի բանաձևից՝ Յա. Յակովլևի զեկուցման առթիվ):

Մենք հսկայական գումարներ ենք մտցնում գյուղական տնտեսության վերակառուցման մեջ: 1927—28 թվին այդ նպատակով ծախսվել է 647 միլիոն ռուբլի, 1928—29 թվին՝ 1030 միլիոն, 1929—30 թվին՝ մոտ 1700 միլիոն ռուբլի: Մենք լայնորեն ընդարձակել ենք կոլխոզ և սովխոզ շինարարությունը, մենք գյուղական տնտեսության հիմքը մեքենական հաստատուն բազայի վրա յենք դնում, մենք մեքենատրակտորային կայարանների հսկայական ցանց ենք կառուցում:

Այս փառանդ գործում հսկայական դեր պիտի խաղա արդյունաբերությունը: Գյուղական տնտեսությունը շատ, չափազանց շատ մեքենաներ է պահանջում: Գյուղատնտեսական մեքենակառուցողական և տրակտորակառուցողական արդյունաբերության ընդլայնման տեմպերով զգալիորեն վորոշվում են և գյուղական տնտեսության վերակառուցման տամպերը: Մինչև պատերազմը մեր գյուղական մեքենակառուցողական արդյունաբերությունն արտադրել է 120 միլիոն ռուբլու, իսկ ընթացիկ 1929—30 թվին նույն արդյունաբերությունը արդեն բաց է թողնելու 410 միլ. ռուբլու պրոդուկցիա, ուրիշ խոսքով՝ մինչև պատերազմական չափերից $3\frac{1}{2}$ անգամ ավելի: Առաջին 1930—31 թվին գ. տ. մեքենաների արտադրությունը նորեն կրկնապատկվելու յե յերկու անգամ, հասնելով այնպիսի մի հսկայական թվի, ինչպիսին 845 միլիոն ռուբլին է: Արդեն 1930—31 թվին հնգամյա պլանը, ըստ վորի 1932—33 թվին յենթադրվում էր 845 միլիոն ռուբլու մեքենաներ ստանալ, կենսագործված կլինի:

Մինչ հեղափոխական Ռուսաստանը գրեթե չգիտեր, թե ինչ է տրակտորը: Այժմ մեր դաշտերում արդեն 70 հազար տրակտորներ են աշխատում, վորոնցով հերկվելու

յե 12 միլիոն հեկտար տարածութիւն: Բայց այդ դեռ տրակտորի հաղթական առաջին քայլերն են: Շուտով ԽՍՀ Միութիւնը տրակտորային արտադրութեան տեսակետից ամբողջ աշխարհում առաջնակարգ տեղերից մեկն է գրավելու: Արդեն 1930—31 թվին մենք կարտադրենք 51,5 հազար տրակտոր, այսինքն մի քիչ պակաս՝ այժմ մեր դաշտերում աշխատող տրակտորների ամբողջ քանակից: Մինչդեռ տրակտորային շինարարութեան եֆֆեկտը դեռ նոր է միայն զգացվում: Գալիք 1930—31 թվին 50 հազար տրակտոր արտադրելու ուժ ունեցող Ստալինգրադի տրակտորային գործարանը տալու յե միայն 30—35 հազար: «Կրասնիյ Պուտիլովեց»-ը, վոր 25 հազար տրակտոր արտադրելու կարողութիւն ունի, տալու յե միայն 20 հազար: 1931—32 թվին Ստալինգրադի գործարանն ու «Կրասնիյ Պուտիլովեց»-ը կաշխատեն ամբողջ թափով և յերկուսը միասին կտան 75 հազար տրակտոր:

Բացի դրանից, այդ ժամանակներում աշխատել է սկսելու տրակտորային և յերրորդ հսկան (50 հազար տրակտոր արտադրելու ուժով): Այն ժամանակ անշուշտ, շահագործվել կսկսի և Չելյաբինսկու գործարանը: Մոտ 150—175 հազար տրակտոր—այդպիսի արտադրողականութիւն է ունենալու մեր տրակտորային պրոդուկցիան հնգամյակի վերջում—1932—33 թվին: Այժմ տրակտորներ արտադրողներին ամենաառաջինը Հյուս. Ամեր. Միացյալ-Նահանգներն են, ուր բաց են թողնում 220 հազար:

Չափազանց բնորոշ է այն, վոր հնգամյա պլանով մենք յենթադրում ենք 1932—33 թվին բաց թողնել 5 հազար տրակտոր: Այդ հաշվով, վոր, յեթե արդյունաբերութեան վորոշ ճյուղերի նկատմամբ հնգամյակը մենք ավարտում ենք 4, վորոշ ճյուղերի նկատմամբ $3\frac{1}{2}$ այլ

ճյուղերի նկատմամբ ել՝ 3 տարում, ապա տրակտորային արդյունաբերութեան նկատմամբ կարելի յե ասել, վոր մենք կատարել ենք արդեն հնգամյա պլանը կրկնակի չափերով, մենք արդեն բաց ենք թողել 11 հազար տրակտոր:

1929—30 թվին մեզանում իբրեւ փորձ յերևան են յեկել առաջին մեկ և կես հազար կոմբայնները: Բայց շուտով մենք նրանցից աասնյակ հազարավորները կարտադրենք: Ամբողջ թափով կոմբայնի գործարաններ են կառուցվում Սարատովում և Նովոսիբիրսկում: Առաջին 1930—31 թվին յենթադրվում է նման մի գործարանի կառուցումը Ռոստովում: Ըստ վորում մեզ հաջողվել է կազմավորել սեփական կոնստրուկցիայի կոմբայններ (կոնստրուկտորն ինժիներ Բորոդինն է), վորոնք արտասահմանյանների հետ համեմատած զգալի տնտեսումն են կատարում:

Տրակտորն ու կոմբայնը ջնջում են սեփականատիրական սահմանադժերը և իսկական հեղափոխութիւն են առաջացնում գյուղում: Վոչ պակաս դեր ունի կատարելու և քիմիական արդյունաբերութիւնը: Սովիկայսկու կալիոնը, սուպերֆոսֆատը, ֆոսֆորիտը, խիբինսկու ապատիտը—դրանք ևս կարևոր գներ են բերքատվութիւնը բարձրացնելու, գյուղական տնտեսութեան զարգացման նոր ուղիները դարձնելու պայքարի համար:

Յեթե արդյունաբերութեան բոլոր մնացած ճյուղերի գծով մենք դեռ միայն ձգտում ենք կապիտալիստական յերկրներին հասնելու, գյուղական տնտեսութեան կարիքները սպասարկելու արդյունաբերութեան գծով մենք յեկող տարի մեր յետը կթողնենք այդ յերկրներին: ԽՍՀ Միութիւնը յեկող տարի կարտադրե գյուղատնտեսական մեքենաներ և տրակտորներ մեկ միլիարդ ուրբում:

Շատ չի անցել այն ժամանակներից, յերբ աջ ուղիւնիստները արդյունաբերութեան զարգացման չափերին հակադրում եյին գյուղատնտեսութեան զարգացման չափերը: Նրանք պահանջում եյին մեղմել ինդուստրիալիզացիայի զարգացման տեմպերը գյուղական տնտեսութեան աճումն արագացնելու համար: Այդպէս պահանջելիս նրանք աչքաթող եյին անում արդյունաբերութեան և գյուղական տնտեսութեան միջև յեղած անբաժանելի կապը: Նրանք աչքաթող եյին անում այն հանգամանքը, Վոր արդյունաբերութեան մեջ մուծվող ամեն մի կոպեկն ել անմիջապէս ազդում ե գյուղական տնտեսութեան վրա, թեկուզ հենց հազարավոր գյուղատնտեսական նոր գործիքներ, տրակտորներ, պարարտանյութերի և այլն կերպարանքով:

Ինդուստրիալիզացիայի ճանապարհին մեր ամեն մի նոր հաղթանակը միաժամանակ գյուղական տնտեսութեանը կոլեկտիվացման ճանապարհով վերակառուցման յենթարկելու գործում ձեռք բերվող նոր հաղթանակ ե նշանակում: Ահա թե ինչու կուսակցութեան XVI համագումարը կենտկոմի զեկուցման առթիւ ընդունած բանաձեւում, — բնութագրելով այն խնդիրները, Վորոնց լուծելու համար կենտկոմը պիտի կենտրոնացնէ կուսակցութեան ջանքերը, — առանձնապէս ընդգծում ե «գյուղական տնտեսութեան մաշինիզացիան և տրակտորիզացիան ամեն կերպ զարգացնելու, սովխոզային հնգամյակը յերեք տարում կատարելու, ամբողջ ԽՍՀ Միութեան սահմաններում գյուղացիական տնտեսութեանները համատարած կոլեկտիվիզացիան հաստատուն մեքենատրակտորային բազայով հիմնավորելու» անհրաժեշտութեանը:

ԹԵԹԵՎ ԻՆԴՈՒՍՏՐԻԱՅԻ ՀՆԳԱՄՅԱ ՊԼԱՆԸ ԿԱՏԱՐԵԼ

Մենք տեսանք, Վոր ամբողջ արդյունաբերութեան ընդհանուր առումով իր յետն ե թողնում և այն ել զգալի հեռավորութեամբ՝ հնգամյա պլանի նախնական նշանակումները: Մենք տեսանք, Վոր արդյունաբերութեան զանազան ճյուղերի մեծ մասը հնգամյա պլանը կատարում ե 3 — 4 տարում:

Այդ միևնույն ժամանակ արտադրութեան մի քանի ճյուղերը Վոչ միայն չեն առաջանում պլանից, այլ և նույնիսկ յետ են մնում: Այդպէս ե դրութեանը թեթեւ ինդուստրիայի մի քանի ճյուղերում, այսինքն լայն սպառողական ապրանքներ արտադրող արդյունաբերութեան մեջ:

Մինչդեռ թեթեւ ինդուստրիայի մի քանի (ձկնեղենի, կոնսերվներ, զգեստներ կարելու) ճյուղերը գերազանցում են հնգամյա պլանը, մնացած ճյուղերը յետ են մնում նրանից: Ճիշտ ե, ամբողջ թեթեւ ինդուստրիայի նկատմամբ ընդհանուր առումով մենք հնգամյա պլանը 1 ենսագործում ենք կատարելապէս: Այսպէս, 1928 — 29 թվին, մենք թեթեւ ինդուստրիայի գծով արտադրութեան ընդլայնել ենք 19, 1929 — 30 թվին 21,9 և ընթացիկ տարվա յոթ ամսվա ընթացքում 17,3 տոկոսով:

Ուրեմն ավելի պիտի ուժեղացնենք մեր ուշադրութեանը արտադրութեան այն ճյուղերի վրա, Վորոնք յետ են մնում ծրագրից: Այդպէս ե, գլխավորապէս, դրութեանը շաքարեղենի և տեկստիլ արդյունաբերութեան մեջ: Հնգամյակի առաջին տարում բամբակյա գործվածքներն արտադրվել են պլանից 1 տոկոս պակաս: Նույն տարում բամբակի թել արտադրվել ե 3,3 տոկոսով պակաս, մանր կաշվեղեն՝ 13 և շաքարավազ՝ 4,5 տոկոսով պակաս:

ել ավելի զգալիորեն յետ ենք մնացել հնգամյակի յերկրորդ տարում: 1929 — 30 թվին մեր տնտեսությունը պլանի սահմանած չափերի հանդեպ պիտի պակաս ստանա բամբակյա գործվածքներ՝ 12,1 տոկ., բամբակյա մանվածք՝ 15,5 տոկ., մանր կաշվեղեն՝ 10,5 տոկ., շաքարավազ՝ 48,5 տոկ., ռաֆինադ՝ 49,7 տոկոսով: Հնգամյակից յետ են մնում և ծխախոտի ու կտավի ճյուղերը:

Ինչ պիտի անել, վոր կանոնավորվի թեթև ինդուստրիան: Թեթև ինդուստրիային պետք է բավականաչափ հումուլթ տալ: Արդեն այս տարի մենք զգալիորեն ընդարձակել ենք բամբակի և շաքարեղենի ցանքսերը: Բայց ցանքսերի ընդարձակումը դեռ բավական չէ: Ել ավելի կարևորը բերքատվության բարձրացումն է:

Այստեղից պարզ է, վոր թեթև ինդուստրիան մենք կարող ենք բարելավել գյուղական տնտեսությունը արմատապես վերակառուցելու ճանապարհով: Հումուլթի հիմնական արտադրողը վոչ թե գյուղացիական մանր տնտեսությունը, այլ խոշոր, մեքենայացրված, հողի մշակության գործում կատարելագործված յեղանակներ կիրառող կոլխոզը, սովխոզը պիտի լինի: Պիտի վորոշ ռաջոններ սպեցիալիզացիայի յենթարկել այն հաշվով, վոր այդ ռաջոնների հողերի 25 տոկոսը զբաղված լինի կտավատի ցանքսերով, ուր պիտի հնարավոր դառնա տրակտոր և այլ մեքենաներ լայնորեն գործադրելը, բամբակի խոշոր արտադրությունը արագորեն ընդարձակելը — ահա մեր առաջ զրված խնդիրները:

Այս գարնանն արդեն սովխոզներն ու մեքենա-տրակտորային կայանները 200 հազար հեկտար հող են մշակել բամբակացանի տակ: Խնդիր է զրված, վոր 1931 թվի գարնանը հինգ անգամ ավելանա այդ թիվը և բամբակացանի տակ լինի մի միլիոն հեկտար տարածություն: Յեթե հա-

ցահատիկային պրոբլեմը վճռված է հիմնականում, ապա հումուլթային պրոբլեմի լուծումին դեռ նոր ենք դիմում:

Կուսակցության XVI համագումարը Համկոմկուսի կենտրոնին առաջարկել է «ամենակարճ ժամանակամիջոցում գյուղատնտեսական հումուլթային բազայի զարգացման կոնկրետ պլանը և վերջինս կենսագործելն ապահովող ձեռնարկություններ ծրագրելը մշակել»:

Մենք պետք է վորքան կարելի յե շատ բամբակ, կտավատ և բուրդ ստանանք: Բայց և դրանով չպիտի սահմանափակվենք: Մենք կարող ենք և պետք է հումուլթի նոր տեսակներ ձեռք բերել բանվոր դասակարգին սպասարկելու համար: Լենինգրադում արդեն արհեստական թելի նոր ֆաբրիկ է աշխատում: Պիտի արագացնել և նոր կառուցվողների բացումը (առաջին հերթին Մոզրիևսկում և Կլինսկում): Այդ զգալիորեն կմեծացնի լայն սպառողական ապրանքների ֆոնդը: Պիտի մաքսիմալ չափերով արագացնել սովխոզների կանեփային և քենդիրի արտադրությունը, վոր տեկստիլ արդյունաբերության համար նոր տեսակի հումուլթի աղբյուր կծառայի: Գանգրամագ կտավատը, քենդիրը և ուրիշ շատ և շատ բույսեր հումուլթներ են, վոր մինչև այժմ դեռ չեն ոգտագործվել և ոգտագործվելուց զգալիորեն կմեծացնեն տեկստիլ արդյունաբերության հումուլթային ռեսուրսները:

Հումուլթային բազան ընդարձակելու համար մղվող աշխատքարը չի սահմանափակվում տեկստիլ արդյունաբերության հումուլթը կարևոր ե նաև ռետինի արդյունաբերության համար, վորը մինչև այժմ ամբողջովին արտասահմանյան կաուչուկի վրա յե աշխատել: Ներկայումս մեզ մոտ — Խորհրդային Միության սահմաններում — կազախստանում (կոնդրիլա և

տառուեգրոյ), Ուկրաինայում (վատոչնիկ), Անդրկովկասում (գվալուլա) մի շարք բույսեր են գտնվել, վորոնցից մենք կարող ենք արդեն կառուցուկ ստանալ: Յեկող տարի մենք արդեն 2 հազար տոննա խորհրդային կառուցուկ կունենանք:

Մենք պիտի հնարավորութեան չափ շատ ստանանք հումուլթի հին տեսակները, մենք պիտի հումուլթի նոր տեսակներ ստեղծենք, բայց և միաժամանակ մենք պիտի վորքան կարելի յե խնայողաբար ծախսենք մեր ունեցած հումուլթը: Խնայողութեան խնդրում մեր դրութեանը հեռու յե բարեհաջող կոչվելու հնարավորութեանից: Այսպես որինակ՝ յուրաքանչյուր մի մետր գործվածքի վրա անգլիական արդյունաբերութեանը ծախսում ե 242 գրամ բուրդ, ամերիկական արդյունաբերութեանը նույն չափի գործվածքի վրա ծախսում ե 153 գր., իսկ մենք դեռ մոտիկ անցյալում ծախսում եյինք 794 գրամ: Մենք, այսպիսով, 5,18 անգամ ավելի յենք ծախսում քան ամերիկական արդյունաբերութեան մեջ են ծախսում և 3,28 անգամ ել ավել ենք ծախսում քան անգլիական մահուղի արդյունաբերութեանն ե ծախսում:

1929—30 թվին մենք կարողացել ենք վերոհիշյալ մեր չափերից տնտեսել բրդի ծախսումները 18—20 միլիոն ուրլու. բայց և այնպես մենք դեռ շատ և շատ հեռու յենք գտնվում ամերիկական չափերից: Յեւ յեթե մենք կարողանայինք մեր արտադրութեան մեջ արտասահմանյան մեթոդները կիրառել, մենք մի հարվածով (հումուլթի միևնույն քանակով) կեռապատկեյինք բրդե գործվածքների քանակը և այդպիսով հիմնովին վերացրած կլինենք բրդեղեն գործվածքների դեֆիցիտը:

Բարմբակագործական, ծխախոտագործական և կաշվեգործական արդյունաբերութեան մեջ նաև, կասկածից դուրս

ե, վոր հումուլթն ոգտագործելը լավացնելու գծով կարելի յե խոշոր ռեզերվներ տնտեսել:

ԱՊԱՀՈՎԵՆՔ ԿՈՒՆՏՈՒՐԱԿԱՆ ՇԵՂԱՓՈԽՈՒԹՅԱՆ ՀԱՂԹԱՆԱԿԸ

Վերջին տարիներում մենք հսկայական չափերով ընդլայնել ենք թղթի արդյունաբերութեանը: Կառուցվել ե և արդեն աշխատում են թղթի յերեք նոր գործարաններ (Բալախինսկու, Կոնդոպաժսկու, Սյասկու ցելլուլոզի գործարանը): Մեր մամուլի աճումը հսկայական չափերի յե հասնում: Բավական ե հիշատակել, վոր մենք այժմ ինն անգամ ավելի թերթ և չորս անգամ ավելի գիրք ենք հրատարակում քան 1917 թվին: Բայց և այնպես դա չափազանց քիչ ե բաղամամիլիոն աշխավոր մասսաների պահանջների հետ համեմատած: Նույնիսկ յետաձնաց Իսպանիայում մի հոգու վրա մեկ և կես անգամ ավելի յե թուղթ ընկնում քան մեզ մոտ յենթադրվում ե վոր պիտի ընկնի հնգամյակի վերջում: Հ. Ամ. Մ. Նահանգներն արդեն այս տարի գերազանցել են մեր հնգամյա պլանը 14 անգամ:

Թղթի պակասութեան շնորհիվ մենք ստիպված ենք լինում կրճատելու թերթերի և մասսայական քրեուլկների ծավալն ու տիրաժը, մենք արհեստական կերպով կրճատում ենք տեխնիկական, գյուղատնտեսական և այլ գրքերի հրատարակութեանները:

Միայն յերկու տարի սրանից առաջ մեր տպարանները շատ քիչ եյին ծանրաբեռնված և պոլիգրաֆիական տրեսաներն ազահարար պատվերներ եյին փնտռում:

Այժմ ամբողջ պոլիգրաֆիական արդյունաբերութեանը ծանրաբեռնված ե անկարելի ության սահմանների հասնող չափերով: Բացի

դրանից՝ մեր տպարանների սարքավորումներն ել չափազանց մաշվել ու խուճապել են։ Պոլիգրաֆիական ձեռնարկությունների սարքավորումների հսկայական մասը կիսախնավալիզներ են՝ 20 — 30 և նույնիսկ հիսուն տարեկան։

Չնայած վոր վերջին տարիներում զգալի հաջողություններ ենք ձեռք բերել՝ դեռ մեր յերկիրը սուր քաղց և զգում կինոյի և ռադիոկահավորման տեսակետից։

Այստեղ հիմնական դժբախտությունը նրա մեջ է կայանում, վոր մենք մինչև այժմ՝ ավելի չափերով քան մի այլ տեղ՝ կախված ենք կապիտալիստական յերկրներից։ Վոչ պոլիգրաֆիական կահավորումներ և վոչ ել թղթի մեքենաներ ենք արտադրել, գրեթե ամբողջ մեր ունեցածը ներմուծել ենք արտասահմամից։ Յեթե մենք ցանկանում ենք, վոր կուտուրական հեղափոխությունը տեխնիկական ուժեղ բազայի վրա դրվի, — մենք ամենից առաջ պիտի պոլիգրաֆիական և թղթի մեքենակառուցողական արդյունաբերություն ստեղծենք։

ԶՊԵՏՔ Ե ՀԱՎԱՍՏԱՐՎԵԼ ՆԵՂ ՏԵՂԵՐԻՆ, ԱՅՈՒ ՊԻՏԻ ՈՒՂՂԵԼ ԱՅԴՊԻՍԻՆԵՐԸ

Մինչև պատերազմը քիմիական արդյունաբերությունը մեզանում միայն սաղմային զրության մեջ է գոյություն ունեցել։ Մի շարք քիմիական արտադրություններ մենք նոր ենք սկսել։ Այդպիսիք են՝ անիլոներկային, անտառաքիմիական և կոկսոքիմիական արտադրությունները, այդպիսիք են՝ արհեստական թելի և հազվագյուտ ելեմենտների արտադրությունները։ Հնգամյա պլանով նախատեսվում էր հինգ տարում արտադրությունը մեծացնել հինգ անգամ։ Միանգամայն պարզ է, վոր այդ հսկայական պլանն իրագործելը հեշտ բան չէ, բայց և

այնպես վոչ միայն սահմանված չափերով, այլ և ավելին պիտի իրագործել։

1930 — 31 թվի պլանով յենթադրվում է, վոր հնգամյակի առաջին յերեք տարիներում քիմիական հիմնական արդյունաբերության արողուկցիան պիտի աճե 290 տոկոսով, մինչդեռ հնգամյա պլանով յենթադրվում էր, վոր այդ յերեք տարիներում նա պիտի աճե միայն 172 տոկոսով։ Այստեղ մենայնիվ քիմիական արդյունաբերության մեջն ել մենք նոր նեղ տեղեր ունինք։ Այդպիսի նեղ տեղ է հանդիսանում ծծմբաթթվուտի և սուլպերֆոսֆատի արտադրությունը։

Յերկրորդ նեղ տեղը մեր տնտեսության մեջ գուհնավոր մետաղագործությունն է։ Այստեղ ևս մենք մեծ հաջողություններ ենք ձեռք բերել։ Հնգամյակի առաջին յերեք տարիներում մենք ավելացնելու յենք պրողուկցիայի չափը $2\frac{1}{2}$ անգամ, ինչ զգալի չափերով ավել է հնգամյա պլանի նախագծից։ Բայց դա նույնպես քիչ է։ Տնտեսության մնացած ճյուղերի արագ զարգացումը պահանջում է, վոր նույնպիսի արագությամբ զարգանա և գունավոր մետաղագործությունը։ Պղինձը, ցինկը, կապարը այժմ գրեթե ամենադեֆիցիտավոր նյութերն են հանդիսանում։ Իսկ անցյալ տարի ցինկի արտադրության ծրագիրը կատարվել է միայն 45,6 տոկոսով։ Այս տարի ևս պլանով նախատեսված քանակից զգալի կերպով քիչ պիտի արտադրվի ցինկը։ Գունավոր մետաղագործության զարգացման տեմպերը մեծ չափերով կախված են նոր շինարարության տեմպերից։ Գունավոր մետաղագործությունը ևս մեր արդյունաբերության ջահել ճյուղերից մեկն է հանդիսանում։ Բավական է, որինակ, հիշատակել, վոր հինգ տարվա ընթացքում ցինկի արտադրությունը մենք պիտի

ավելացնենք 25 անգամ, — 1927 — 28 թվի 3,1 հազար տոննայի դիմաց հնգամյակի վերջում 77,5 հազար տոննա պիտի ստացվի. կապարի արտադրությունը պիտի մեծացնենք 13 անգամ (3 հազար տոննայի դիմաց պիտի առանանք 38,5 հազար տոննա): Գունավոր մետաղագործությունն ասպարիզում մենք հսկայական շինարարություն ենք կատարում:

Կրասնոտուրալսկի պղնձաձուլական կոմբինատը, Բելովի (Սիբիր) ցինկի գործարանը, Աուլիո-Աթայի (Կազախստան) կապարա-ցինկային կոմբինատը, Պերմի ռայոնի կապարա-ցինկային գործարանը, Չելյաբինսկու ցինկի գործարանը, Կազախստանի յերկու ալյումինի և մեկ պղնձաձուլական գործարանները — ամենախոշոր շինարարություններից են:

Յերկրի ինդուստրիալիզացիան մինչև այժմ չափանված, հսկայական չափերով փայտ, ցեմենտ, կրակից չվախեցող նյութեր և աղյուս և պահանջում:

«Տարեց-տարի մեծանում է արդյունաբերության մեջ մտցվող միջոցների քանակը և ժողովրդական տնտեսությունը», — մատնանշել է XVI համագումարը, — «պետական և կոոպերատիվային արդյունաբերությունից կառուցողական նյութեր (փայտ, ցեմենտ, աղյուս և այլն) և դարգացման այնպիսի տեմպեր է պահանջվում, վոր համապատասխանեյին ինդուստրիալիզացիայի յենթարկվող ժողովրդական տնտեսության կողմից առաջադրվող կարիքներին»:

Անցած 1928 — 29 թվին կառուցողական նյութերի արդյունաբերությունը իր պրոդուկցիան ավելացրել է 62,8 տոկոսով, այս ընթացիկ տարում — 1929 — 30 թվին — պիտի նորեն իր արտադրությունը մեծացնի 67,7 տոկոսով: Այսուամենայնիվ կառավարությունը շինանյութերի հսկա-

յական պակաս է զգում ու շինանյութի մթերող մարմինները հարկադրված են հաշվի առնելու աղյուսի, ցեմենտի, փայտեղենի յուրաքանչյուր մի վագոնը: Մինչդեռ այս գծով հսկայական ռեզերվներ ունեն վոչ միայն պետական արդյունաբերությունը, այլ և պրոմիսլային կոոպերացիան: Մենք սկսել ենք նոր շինանյութեր (Սրբիկի տուֆ, պեմզա և այլն) գործադրել մեր շինարարության մեջ: Այս ուղղությամբ աշխատանքները նոր են սկսվել:

Այս ուղղությամբ մենք կարող ենք և պետք է հսկայական արդյունքներ ունենանք յեթե մենք կատարենք Լուսակցության 16-րդ համագումարի վորոշումը, վորով նա մատնանշում է, վոր «պիտի մեծ ուղարկություն դարձնել շինանյութերի նոր տեսակների արտադրության վրա»:

ԽՍՀ Միության ինդուստրիալիզացիան մեր յերկրի անհաշիվ բնական հարստությունները տրամադրում է բանվոր դասակարգին սպասարկելու: Բայց այդ հարստություններն ոգտագործելու համար պիտի դրանք ուսումնասիրել: Մինչդեռ մեր յերկրախորշերի հարստությունների ուսումնասիրությունը բավականաչափ չե կատարված: Միայն մի քանի տարի սրանից առաջ մեր յերկրաբանները գտել են Սոլիկամսկու կալիոնն և Ուրալի նավթը: Դեռ նոր է աշխարհն իմանում, վոր մեր հյուսիսային յերկրամասը ապատիտի (պարարտանյութ է, վոր իր մեջ ի միջի այլոց ֆոսֆորաթթվուտային կիր է բովանդակում) հսկայական հարստություններ ունի:

Բայց վորպեսզի մեր արդյունաբերությունը կարողանանք ճշտորեն տեղավորել՝ մենք չենք կարող սահմանափակվել այդպիսի պատահական «գյուտերով»: Մենք պիտի լավ ճանաչենք մեր ամբողջ յերկիրը: Մինչդեռ մեր յերկրի ծայրագավառները դեռ ուսումնասիրված չեն: Սիբիրը, Կա-

զախստանը, Ուրալը կովկասը հագլիվ թե 20 — 25 տոկոսով ուսումնասիրված լինեն: Մնացած 75 տոկոսը միանգամայն անծանոթ, միանգամայն չուսումնասիրված վայրեր են հանդիսանում, վոր իրենց մեջ, անկասկած, հսկայական հարստություններ են պարփակում: Ուսումնասիրություն տեսակետից ել ավելի վատթար դրություն մեջ են միջին-ասիական հանրապետությունները: Նույնիսկ մեր արդյունաբերական հիմնական ռայոնները, նույնիսկ Դոնբասն ու Մոսկվայի շրջանը լիովին չափերով չեն ուսումնասիրված:

Դրա համար ել XVI համագումարը դիրեկտիվ ե տվել վճռական կերպով բեկումն կատարել «յերկրաբանական-ուսումնասիրական աշխատանքներում և այդ գործը լիովին ապահովել նյութական բազայով, այս ուղղությամբ վերաքննություն յենթարկելով յերկրաբանական - ուսումնասիրական գործի հնգամյա պլանը»:

Չպետք ե հավասարվել նեղ տեղերին, այլ պետք ե ամբողջ ուշադրությունն ու բոլոր ուժերը լարել նրանց վերացնելու համար: Ահա մեր կուսակցության XVI համագումարի ցույց տված ճանապարհը:

ՊՐՈԼԵՏԱՐԻԱՏԻ ՍՈՑԻԱԼ-ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՆՎԱՃՈՒՄՆԵՐԸ, ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹՅԱՆ ՆՎԱՃՈՒՄՆ ՈՒ ԲԱՆՎՈՐ ԴԱՍԱԿԱՐԳԻ ԲԱՆԱԿԻ ՄԵԾԱՑՈՒՄԸ

Յերկրի ինդուստրիալիզացիան հսկայական հարված ե հասցրել պրոլետարիատի սոցիալական ամենամեծ թշվառությունը հանդիսացող գործազրկությանը: Այն ժամանակ, յերբ կապիտալիստական յերկրներում գործազրկություն աճում ե տարեց տարի, այն ժամանակ, յերբ Հյուսիսային Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներում 6 միլիոնից

ավելի, Գերմանիայում 5 միլիոն, Անգլիայում 2 միլիոն, Իտալիայում, Հարավային Աֆրիկայում, Յապոնիայում մեկական միլիոն, Լեհաստանում, Չեխո-Սլովակիայում, Ավստրիայում 500 հազարական գործազուրկներ կան, — մեզ մոտ գործազուրկների թիվը անընդհատ նվազում ե:

Միայն վերջին կես տարվա ընթացքում մեզ մոտ գործազուրկների թիվը պակասել ե 40 տոկոսով: Ամբողջ անցած տարվա ընթացքում գործազուրկների թիվը մեզանում պակասել ե 700 հազարով: 1929 թվի ապրիլի 1-ին աշխատանքի բորսաներում ցուցակազրկված են յեղել 1.700 հազար գործազուրկներ, 1929 թվի հոկտեմբերի 1-ին այդ թիվը 1.200 հազար ե դարձել, իսկ 1930 թվի ապրիլի 1-ին իջել ե արդեն և 1 միլիոն ե դարձել:

Իսկն ասած՝ մեզ մոտ յեղածը գործազրկություն կոչել չի կարելի: Վորովհետև այն գործազուրկները, վորոնք ցուցակազրկված են մեզ մոտ, չեն կարողանում աշխատանք գտնել վոչ թե նրա համար վոր բանվորներ պետք չեն, այլ դեպքերի ճնշող մեծամասնությամբ նրա համար են միայն նրանք մնում անգործ, վոր նրանց պետք ե սովորեցնել: Այ, որինակ, Մոսկվայի աշխատանքի բորսայում 150 հազար գործազուրկ բանվորներ կան: Արդյունաբերությունը միայն ապրիլ ամսում 108 հազար բանվոր ե պահանջել, իսկ բորսան ուղարկել ե միայն 80 հազար մարդ: Բորսան անկարող ե յեղել ևս 28 հազար բանվոր խնդրարկող արդյունաբերության պահանջը բավարարել: Բորսան չի կարողացել բավարարել քարտաշներ, վորմնագիրներ, հյուաններ, փականագործներ, մեքենավարներ, ապակեգործներ և այլ վորակի բանվորներ խնդրող պահանջները: Դրա համար ել մեզ մոտ խոսվում ե վոչ այնքան գործազուրկության մասին, վոչ այնքան գործազրկության դեմ

Պրովելու մասին, վորքան խոսվում է բանվորների պակասի մասին, բոլոր ուժերով բանվորական նոր կադրեր ստեղծելու մասին: Յերկրի ինդուստրիալիզացիան արագ կերպով առաջ բերեց խորհրդային պրոլետարիատի թվական աճումն: 1926 — 27 թվի 11 միլիոնի դեմ 1929 — 30 թվին մեզ մոտ վարձով աշխատողների ընդհանուր թիվը հավասարվել է 13,1 միլիոնի, այսինքն՝ յերեք տարվա ընթացքում բանվոր դասակարգի թիվն աճել է 19,5 տոկոսով: Այդ ժամանակամիջոցի նկատմամբ ինդուստրիալ բանվորների աճման տոկոսը 24-ի յե հավասար: Պրոլետարիատը քանակով մեծանում է բոլոր ռայոններում, բայց առանձնապես մեծ նշանակություն ունի պրոլետարական խավի աճումը այժմ զուտ յերկրագործական ճանաչված ռայոններում և ազգային հանրապետություններում: Հնգամյակի առաջին յերկու տարվա մեջ ազգային ռայոններում արդեն սեփական պրոլետարական կորիզներ են ստեղծվել:

ԲԱՆՎՈՐԱԿԱՆ ՈՐՎԱ ԿԱՐՃԱՑՈՒՄՆ ՈՒ ՆՅՈՒԹԱԿԱՆ ԴՐՈՒԹՅԱՆ ԲԱՐԵԼԱՎՈՒՄՆ

Հոկտեմբերյան հեղափոխության տասնամյակի առթիվ ԽՍՀ Միության Կենտգործկոմի կողմից հրատարակված մանիֆեստով նախադրվել է ամբողջ ԽՍՀ Միության մեջ հետզհետե ութից յոթժամյա որին անցնել: Արդեն յոթժամյա բանվորական որի յե անցել բոլոր բանվորների 41,1 տոկոսը, իսկ 1929 — 30 թվի վերջում յոթ ժամ աշխատելու յե բանվորության մոտավորապես 45 տոկոսը: Բացի դրանից գետնի տակ կատարվող և առողջության համար վնասակար բոլոր սրտադրություններում վեցժամյա բանվորական որ է սահմանված:

Ընթացիկ 1929 — 30 թվին արդյունաբերությունն սկսել է անընդհատ արտադրությանն անցնել և 1930 թ. ոգոստոսին բոլոր բանվորների 67,5 տոկոսն արդեն անընդհատ շաբաթվան է անցել: Այդ նշանակում է, վոր այժմ յուրաքանչյուր մի բանվոր հանգստանում է ամեն մի հինգերորդ որը (յոթերորդի փոխարեն): XIV և XVI համագումարներն իրարից բաժանող $4\frac{1}{2}$ տարվա ժամանակամիջոցում ինդուստրիալ բանվորների աշխատավարձն աճել է 75 տոկոսով. ամսական 43-ից մինչև 76 ռուբլի:

Բանվոր դասակարգի նյութական դրության վրա զգալիորեն ազդել է և գործադրկության նվազումը: Շատ բանվորական ընտանիքներում ավելացել է աշխատող ընտանիքի անդամների թիվը: Շնորհիվ դրան 1929 — 30 թվի առաջին կիսամյակում բանվորական ընտանիքի յեկամուտը մեծացել է 15 — 16 տոկոսով:

Սխալ կլիներ բանվոր դասակարգի նյութական դրության մասին խոսել՝ յելնելով բացառապես բանվորների ստացած աշխատավարձից: Պակաս նշանակություն չունի և այսպես կոչված աշխատավարձի հանրայնացված ֆոնդը: Հեղափոխությունը բանվոր դասակարգին սոցիալական ապահովագրության՝ ամբողջ աշխարհում ամենակատարյալ սխառեմն է բերել: Գրեթե մեկ և կես միլիարդ ռուբլի (1,4 միլիարդ) — այդչափ է մեր սոցիալական ապահովագրության բյուջեն: Հնգամյակի առաջին յերկու տարում ժամանակավոր աշխատանքի անընդունակության վրա ծախսվել է 631 միլիոն ռուբլի, բժշկական ոգնություն վրա — 576 միլիոն ռուբլի, սանատորիաների, կուրորտների, հանգստյան տների միջոցով անցել են 1928 — 29 թվին 546 հազար մարդ, 1929 — 30 թվին — 671 հազար մարդ:

Հսկայական չափերի յե հասել բանվորական բնակարանային շինարարությունը: Վերջին յերեք տարվա ընթացքում բանվորական բնակարաններ կառուցելու վրա ծախսված է 1,8 միլիարդ ռուբլի: 12¹/₂ միլիոն քառակուսի մետր բնակարանային մակարդակ է կառուցվել վերջին յերեք տարվա ընթացքում: Ամեն մի մարդուն՝ բնակարանային մակարդակի միջին նորման ավելացել է 4,9-ից մինչև 5,2 քառակուսի մետր:

ԱՐՏԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ ԲԱՆՎՈՐՆԵՐԻ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՆՈՐ ԶԵՎԵՐԸ

Վերջին յերկու տարիները չափազանց մեծ չափերով աղտվացրել են բանվորներին արտադրության մեջ: Սոցիալիստական մրցությունն ու հարվածայնությունը գրավել են բանվորական լայն մասսաներին: Պետպլանի կողմից հետադրոված 491 ձեռնարկություններում սոցիալիստական մրցությանը մասնակցում է բանվորություն չունեցող: Վերջերս բանվորական նախաձեռնությունը արտադրական ինքնագործնեյություն մի շարք նոր ձևեր է առաջադրել: Մեղմաշտորոյում բանվորների նախաձեռնությամբ ծնունդ առած, այսպես կոչված, հարվածային միջանցուկ բրիգադի որինակը արագ կերպով վերցնում են մնացած ֆաբրիկներն ու գործարանները: Միջանցուկ հարվածային բրիգադի իմաստը նրանումն է կայանում, վոր նա տվյալ ցեխում վոչ միայն արտադրությունը, այլ և արտադրական ամբողջ պրոցեսն է ընդգրկում, — նույնն է անում նա, յեթե նույնիսկ մի քանի ցեխեր է պարփակում և յեթե նույնիսկ նա գուրա է գալիս տվյալ գործարանի սահմաններից:

«Կրասնիյ Պուտիլովեց»-ում հարվածայիններն սկսել են արտադրությունը պլանավորելն ու կանոնավորելը սովորել: Պլանային բյուրոներում ռուտինյորները, հին սովորություններին կառչած մարդիկ եյին նստել, վորոնք չեյին կարողանում հետևել կյանքի տեմպերին: Հարվածայիններն իրենց միջավայրից ուղեւոր ատիվ-պլանավորող խմբակներ են առաջադրել:

Դեռ եւ ավելի մեծ տարածումն է ստացել այսպես կոչված «հասարակական բուկսիրը», — լավ աշխատող ձեռնարկությունների արտադրական ոժանդակությունը՝ իրենց նվաճումները, փորձը փոխանցելով այն ձեռնարկություններին, վորոնք յետ են մնացել: Վերջերս եւ, այսպես կոչված «հանդիպակած արդիւնպլանի» հարվածայնության նոր ձևն է առաջացել:

XVI համագումարն ամբողջ վճռողականությամբ ընդգծել է, վոր «արհմիությունների աշխատանքների աշխուժացման և լավացման, ինչպես նաև բանվորական մասսաներին արտադրությունը դեկավարելու մեջ հիմնական և վճռական ողակը սոցիալիստական մրցությունն է և վերջինիս յերեխան — հարվածայնությունը»:

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԱՐՏԱԴՐՈՂԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ՅԵՏ Ե ՄՆՈՒՄ ՈՒԼԱՆԻՑ

Յուրաքանչյուր մի բանվորի արտադրանքի չափերի տեսակետից մենք չափազանց յետ ենք մնացել մնացած յերկրներից:

Մեր հանքերում աշխատող բանվորի արտադրողականությունը 4¹/₂ անգամ ցածր է Հյուսիսային Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներից. մետաղագործինը պակաս է գրեթե 6 անգամ, շաքարագործինը՝ 7 անգամ, մանածային բան-

վորինը՝ $3\frac{1}{2}$ անգամ: Այս յետամնացության հիմնական պատճառն իհարկե խորհրդային և ամերիկական արդյունաբերության տեխնիկական զարգացումների տարբերության մեջ է կայանում: Վորքան շատ սպառազինենք մենք մեր արդյունաբերությունը, նույնքան և կաճե մեր նոր ֆարերկները, գործարանները, մեքենաները թիվը և նույնքան եւ արագորեն կբարձրացնենք աշխատանքի արտադրողականությունը, նույնքան եւ շուտ մեր խորհրդային բանվորը կարող կլինի կապիտալիստական յերկրների բանվորների չափերով արտադրանք տալու: 1926 — 27 թվին աշխատանքի արտադրողականությունն աճել է 12,9 տոկոսով, 1927 — 28 թվին՝ 13,6 տոկոսով, 1928 — 29 թվին՝ 15 տոկոսով, 1929 — 30 թվին առաջին յոթ ամսվա ընթացքում՝ 16,8 տոկոսով, իսկ ամբողջ տարվա նկատմամբ յենթադրվում է, վոր արտադրողականությունն աճելու յե 25 տոկոսով:

Հնգամյա պլանով յենթադրվում է հինգ տարվա ընթացքում 1926 — 27 թվի համեմատությամբ ավելացնել յուրաքանչյուր մի բանվորի արտադրանքի չափը 110 տոկոսով: Փաստորեն հնգամյակի չորրորդ տարում արդեն կենսագործված կլինի հինգ տարվա համար սահմանված արտադրողականության աճման վերոհիշյալ չափը:

Բայց և այնպես այս ասպարիզում ևս դեռ չի արված այն ամենը, ինչ կարելի յեր և ինչ պետք է արվեր: Վերջին յերկու տարվա ընթացքում աշխատանքի արտադրողականությունը յետ է մնում պլանից: Հնգամյակի առաջին տարում պլանով սահմանված 16,8 տոկոսի փոխարեն արտադրանքն աճել է 15,5 տոկոսով: Հնգամյակի յերկրորդ տարվա առաջին յոթ ամսում 25,3 տոկոսի փոխարեն աճել է 16,8 տոկոսով:

Ինչի մեջ են կայանում պլանից յետ մնալու պատճառները: Պատճառները շատ են: Վարչական-տեխնիկական

պերսոնալի կողմից բանվորներին մատուցվող ինստրուկտաժի վատությունը, ռացիոնալիզացիայի յենթարկելու աշխատանքին վոչ բավականաչափ ուղղորդություն դարձնելը: Բայց կասկածից դուրս է, վոր խոշոր դեր են կատարում և աշխատանքի կարգապահության պակասությունն ու բանավորական ուժի վոչ մշտականությունը: Ձե վոր չպիտի մոռանալ, վոր վերջին տարիներում մեր արդյունաբերության մեջ հարյուր հազարավոր՝ դեռ պրոլետարական կաթսայում չեփված՝ բանվորներ են ընդունվել: Աշխատանքային դիսցիպլինի թուլության հետևանքով 1929 — 30 թվի առաջին կիսում պրոգնոզները 11 միլիոն մարդաոր են կազմում, այդ պրոգնոզների պատճառով մոտավորապես 276 միլիոն ռուբլով պակաս պրոդուկցիա յե ստացվել:

ԴԵՊԻ ՆՈՐ ՀԱՂԹԱՆԱԿՆԵՐ

Արտադրողականության բարձրացման համար մղվող պայքարը պիտի տարվի բանվոր դասակարգի նյութական կացության հետագա բարելավման երի համար մղվող պայքարի հետ, և միաժամանակ:

Այստեղից ամենից առաջ և առաջին հերթին ռեալ աշխատավարձի բարձրացման, բանվորական պարենավորման լավացման պրոբլեմն է դրված: Դժբախտաբար մեր կոոպերացիան վատ է աշխատում, մեր կոոպերատիվային ապարատը բավականաչափ դանդաղաչարժ է և ալարկոտ: Նա, ինչպես իր գեկուցման մեջ ասել է ընկեր Ստալինը, տվյալ դեպքում գործում է վոչ իբրև սոցիալիստական սեկտոր, այլ գործում է վորպես նեպոստանական վոգով վարակված ինչ վոր յուրքահատուկ սեկտոր:

Արհմիությունները մինչև այժմ իրենց տեսողութեան գծից դուրս են թողել կոոպերացիայի աշխատանքները — չեն զբաղվել բանվորական պարենավորման հարցերով: Համագումարը կատեգորիկ դիրեկտիվ է տվել արհմիություններին: Սրանից հետո նրանք պիտի կոոպերատիվը հիմնովին կերպով վերակառուցեն: Անհրաժեշտ է ընդլայնել անմիջապես կոոպերացիայի և տնտեսական մարմինների կողմից բանջարանոցային մեծ տնտեսություններ, կաթնատնտեսական ֆերմաներ, անասնապահական անասնոցներ կազմակերպելու հասարակական աշխատանքները: Անհրաժեշտ է լրջորեն մտածել հասարակական անուղղը լավացնելու մասին:

Միանգամայն անբավարար չափերով է մինչ այժմ ուշադրություն դարձվել աշխատանքի պաշտպանության վրա: Դրա համար ել այս նպատակով բաց թողնվող միջոցները կամ լիովին չափերով չեն ծախսվում և կամ թե ծախսվում են՝ առանց ցանկալի տպավորությունը թողնելու: Միայն դրանով կարելի չէ բացատրել, վոր գծախտություն զեպքերի տոկոսը բավականաչափ մեծ է: Այս ասպարիզում դեռ շատ աշխատանք պիտի կատարեն արհմիությունները, աշխատանքի ժողկոմատն ու մեր արդյունաբերությունը:

Վերջին յերեք տարվա ընթացքում բնակարանային շինարարության մեջ մոռնվել է մոտավորապես 2 միլիարդ ռուբլի, բայց միաժամանակ մեծացել է և բանվորների քանակը և դրա համար ել յուրաքանչյուր մարդու վրա ընկնող բնակարանային նորման աննշան չափերով է մեծացել: Դեռ բոլոր արդյունաբերական ուսյոններում բնակարանային սուր կրիզիս է զգացվում: Առաջիկա տարիներն ըստ ամենայնի ուժեղացված բնակարանային շինարարու-

թյան տարիներ են լինելու: Այստեղ վոչ միայն պիտի մեծացնել մոլծուկների քանակը, այլ և պիտի լավացնել, արագացնել և վորակով բարձրացնել շինարարությունը: Պակաս կարևոր խնդիր չե բանվոր դասակարգին կուլտուրական և սոցիալ-կենցաղային հիմնարկություններով — դպրոցներով, ախումբներով, ճաշարաններով և այլն ապահովելը:

Բանվորական պարենավորման լավացումը, աշխատանքի պաշտպանության գործի արագացումը, բանվորական բնակարաններ ստեղծելու համար մղվելիք հետագա պայքարը — դրանք խնդիրներ են, վորոնք այսօր դրված են մեր առաջ բանվոր դասակարգի նյութական զրուծյունը բարվոքելու գծով:

ՅԵՏ ՄՆԱՅՈՂ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՄԱՍԵՐԸ ՊԵՏՔ Ե ՊՐՈԼԵՏԱՐԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱՔՆԱԴԱՏՈՒԹՅԱՆ ԿՐԱԿԻ ՏԱԿ ԱՌՆԵԼ

XV և XVI-րդ համագումարների միջև յեղած ժամանակամիջոցում հիմնական արդյունաբերությունը չտեսնված, հակայական հաջողություններ է ձեռք բերել: Մենք բավական առաջ ենք շարժվել դեպի մեր դրած նպատակը — «հասնել կապիտալիստական յերկրներին և նրանցից ել առաջ անցնել»:

Բոլոր այս հաջողությունները և վոչ մի չափով չպիտի թաղցնեն մեր՝ արդյունաբերության աշխատանքներում յեղած բացասական կողմերը: Ի մի գումարելով մեր նվաճումները, անհրաժեշտ է միաժամանակ ուշադրություն դարձնել և մեր յետ մնացող աշխատանքներին:

ՊՐՈԴՈՒԿՑԻԱՅԻ ՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆԸ ՊԵՏՔ Ե ՄԵՐ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԸ ԴԱՐՁՆԵՆՔ

Մեր արդյունաբերության ամենայնոմանաց աշխատանքամասը — նրա հատկությունն է հանդիսանում: Այն

Արհմիությունները մինչև այժմ իրենց տեսողության գծից դուրս են թողել կոոպերացիայի աշխատանքները — չեն զբաղվել բանվորական պարենավորման հարցերով: Համագումարը կատեգորիկ դիրեկտիվ է տվել արհմիություններին: Սրանից հետո նրանք պիտի կոոպերատիվը հիմնովին կերպով վերակառուցեն: Անհրաժեշտ է ընդլայնել անմիջապես կոոպերացիայի և տնտեսական մարմինների կողմից բանջարանոցային մեծ տնտեսություններ, կաթնատնտեսական ֆերմաներ, անասնապահական սովխոզներ կազմակերպելու հասարակական աշխատանքները: Անհրաժեշտ է լրջորեն մտածել հասարակական անունը լավացնելու մասին:

Միանգամայն անբավարար չափերով է մինչ այժմ ուղադրություն դարձվել աշխատանքի պաշտպանության վրա: Դրա համար ել այս նպատակով բաց թողնվող միջոցները կամ լիովին չափերով չեն ծախսվում և կամ թե ծախսվում են՝ առանց ցանկալի տպավորությունը թողնելու: Միայն դրանով կարելի չե բացատրել, վոր գծերի տությունները կատարվում են շատ աշխատանք պիտի կատարեն արհմիությունները, աշխատանքի ժողովուրդն ու մեր արդյունաբերությունը:

Վերջին յերեք տարվա ընթացքում բնակարանային շինարարության մեջ մոլծկել է մոտավորապես 2 միլիարդ ռուբլի, բայց միաժամանակ մեծացել է և բանվորների քանակը և դրա համար ել յուրաքանչյուր մարդու վրա ընկնող բնակարանային նորման աննշան չափերով է մեծացել: Դեռ բոլոր արդյունաբերական ռայոններում բնակարանային սուր կրիզիս է զգացվում: Առաջիկա տարիներն ըստ ամենայնի ուժեղացված բնակարանային շինարարու-

թյան տարիներ են լինելու: Այստեղ վոչ միայն պիտի մեծացնել մոլծկաների քանակը, այլ և պիտի լավացնել, արագացնել և վորակով բարձրացնել շինարարությունը: Պակաս կարևոր խնդիր չե բանվոր դասակարգին կուլտուրական և սոցիալ-կենցաղային հիմնարկություններով — դպրոցներով, ախտաբանությամբ, ճաշարաններով և այլն ապահովելը:

Բանվորական պարենավորման լավացումը, աշխատանքի պաշտպանության գործի արագացումը, բանվորական բնակարաններ ստեղծելու համար մղվելիք հետագա պայքարը — դրանք խնդիրներ են, վորոնք այսօր դրված են մեր առաջ բանվոր դասակարգի նյութական դրությունը բարվոքելու գծով:

ՅԵՏ ՄՆԱՑՈՂ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՄԱՍԵՐԸ ՊԵՏՔ Ե ՊՐՈԼԵՏԱՐԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱՔՆԱԴԱՏՈՒԹՅԱՆ ԿՐԱԿԻ ՏԱԿ ԱՌՆԵԼ

XV և XVI-րդ համագումարների միջև յեղած ժամանակամիջոցում հիմնական արդյունաբերությունը չտեսնված, հսկայական հաջողություններ է ձեռք բերել: Մենք բավականապես ենք շարժվել դեպի մեր դրած նպատակը — «հասնել կապիտալիստական յերկրներին և նրանցից ել առաջ անցնել»:

Բոլոր այս հաջողությունները և վոչ մի չափով չպիտի թաղցնեն մեր՝ արդյունաբերության աշխատանքներում յեղած բացասական կողմերը: Ի մի գումարելով մեր նվաճումները, անհրաժեշտ է միաժամանակ ուղադրություն դարձնել և մեր յետ մնացող աշխատանքներին:

ՊՐՈԴՈՒԿՏԻԱՅԻ ՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆԸ ՊԵՏՔ Ե ՄԵՐ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԸ ԴԱՐՁՆԵՆՔ

Մեր արդյունաբերության ամենայնաամաց աշխատանքամասը — նրա հատկությունն է հանդիսանում: Այն

ժամանակ, յերբ աշխատանքի բոլոր գծերով մենք անլի-
ճելիորեն և հսկայական չափերով առաջադիմել ենք, այս-
տեղ վոչ միայն չենք առաջադիմել, այլ և ընդհակա-
ռակը, յետադիմել ենք: Մենք վորակը փոխանակ լավա-
ցնելու, ընդհակառակը, վատացրել ենք: Այսպես, մետաղա-
գործության գծով չուգունաձուլության մեջ բռակը 1925—
28 թվի 0,25 տոկոսից 1929—30 թվին մեկ և կես անգամ
մեծացել—0,38 % ե դարձել, յերկաթաթիթեղի բռակը
0,37 տոկոսից 2,95 տոկոս ե դարձել (ավելացել ե 8 անգամ):

Ամբողջ սև մետաղագործության գծով 15 ամսվա
ընթացքում (1928—29 թվին և 1929—30 թվի առաջին
յեռամսյակում) գանգատներ են յեղել ամբողջ բաց թող-
նված պրոդուկցիայի 35 տոկոսի նկատմամբ: Այսպիսով
մետաղագործարանների ամբողջ պրոդուկցիայի ավելի քան
 $\frac{1}{3}$ մասը չի բավարարում սպառողին:

Իսկ թե ինչ հետևանքների պատճառ ե դառնում սև
մետաղագործության վատ պրոդուկցիան, — այդ յուրա-
քանչուրն ել գիտե: Վատ մետաղից պատրաստված մեքե-
նաների փչացում, ռելսերի վաղաժամ մաշումն և այլն և այլն:
Վատ չուգունի հետևանքը վատ ռելսերը, մեքենաները ե
այլ թանգարժեք մետաղյա ապրանքներն են:

Չափազանց վատ դրության մեջ ե քարածխի հատկու-
թյունը: Առանձին շախտերում մոխրացումը չտեսնված չափե-
րի յե հասնում: Արտեմևսկու շախտերում նա 35 տոկոսի յե
հասնում:

Խորհրդային ինդուստրիան կոչված ե գյուղական
տնտեսության վերակառուցման հենակը դառնալու: Տրակ-
տորն ու կոմբայնը իրենց հետ գյուղական տնտեսությանը
հեղափոխություն են բերում: Բայց վատ տրակտորը, վատ

կոմբայնը միայն ընդունակ են անվանարկելու խորհրդա-
յին արդյունաբերությանը:

Լավ դրության մեջ չե և լայն սպառողական ապրանք-
ների, տեկստիլ արդյունաբերության պրոդուկցիայի վո-
րակը: Տեկստիլ արդյունաբերության մեջ վորակի վատա-
ցումը վերաբերում ե թելի մանվածքին: Կաշվեղենի և
կոշիկեղենի գծով մի քանի տրեստների (Լենինգրադի) բռակը
30 տոկոսի յե հասնում: Ինչն ե պրոդուկցիայի վորակի սոս-
կայի դրության պատճառը: Անշուշտ, գլխավորապես այն,
վոր մեր ձեռնարկություններից շատ շատերը, կուլելով
պրոդուկցիայի քանակը բարձրացնելու համար, մոռացու-
թյան են մատնել վորակը, և վոր մեր շատ հիմնարկություն-
ները պատրաստ են վորակը զոհաբերելու քանակին: Ասելու
կարիք կամ արդյոք վոր այդպես վարվելը ճիշտ չե: Այդ
կարճատես տնտեսավարները մոռանում են, վոր վատ վո-
րակը վատ քանակի յե փոխարկվում: Ռելսերի վատ
հատկությունը յերկու, յերբեմն ել յերեք անգամ կրճատում
են նրանց սպասարկության տևողությունը: Դրա համար
ել մեր ժողովրդական տնտեսությունը՝ վատ հատկության
շնորհիվ՝ այդ ռելսերից այնքան եֆֆեկտ ե ստանում, վոր-
քան կարող եր ստանալ, յեթե այդ ռելսերը 2—3 անգամ
պակաս արտադրվեյին:

Նույն բանն ե կատարվում և լայն սպառողական
ապրանքների հետ: Տեկստիլ ապրանքների կամ կոշիկեղենի
վատ հատկությունը պատճառ ե դառնում, վոր սպառողը
կոստյումը մի տարու փոխարեն հագնի վեց ամիս, վոր
կոշիկեղենը մի տարու փոխարեն մաշվի վեց ամսվա ըն-
թացքում: Դա հարվածում ե բանվորների և ծառայողների
աշխատավարձին, գրպանին, և բացի դրանից սաստկացնում
ե ապրանքային սովը:

Ահա թե ինչու XVI համագումարը արդյունաբերա-
կան պրոդուկցիայի դրուժյունը հատկության տեսակետից
անհանդուրժելի յե ճանաչել:

ԱՐՏԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆՆ ԵԺԱՆԱՑՆԵԼՈՒ ՀԱՆՁՆԱՐԱՐԱԿԱՆ ՁԻ ԿԵՆՍԱԳՈՐԾՎԵԼ

Ինքնարժեքի իշեցումը այն կարևորագույն աղբյուր-
ներից մեկն է հանդիսանում, վորոնց հաշվին մենք մեր
առաջնակարգ շինարարությունն ենք կատարում: Որինակ.
այս տարի ինքնարժեքի իշեցումով հիշյալ շինարարության
ֆոնդի մեջ պիտի մտցվի 1,2 միլիարդ ուրբի: Յուրա-
քանչյուր չստացված միլիոն ուրբի անմիջականորեն ազ-
դում է շինարարության ընթացքի վրա: 1928 — 29 թվին
արդյունաբերությունն արտադրության ինքնարժեքն իշե-
ցրել է՝ փոխանակ հանձնարարված 7 տոկոսի՝ 4,2 տոկո-
սով: 1929 — 30 թվի առաջին կես տարում հանձնարար-
ված է յեղել իշեցնել ինքնարժեքը 11,5 տոկոսով, իշեցրել
է միայն 5,8 տոկոսով: Վորպեսզի կատարած լինենք
հնգամյակի յերկրորդ տարվա, ասել է թե 1929 — 30 թվի
համար տրված հանձնարարականը, մենք պետք է յերկրորդ
կես տարում արտադրությունն եժանացնենք 16,17 տո-
կոսով: Բայց մինչև տարվա վերջը շատ քիչ ժամանակ է
մնում և այժմ արդեն կարելի յե ասել, վոր հանձնարա-
րականը չի կատարվելու:

ՄԱՍՍԱՆԵՐԻՆ ՊԵՏՔ Ե ՀԱՄԱԽՄԲԵԼ ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐՈՒԹՅԱՆ ՌԱՑԻՈՆԱԼԻԶԱՑԻԱՅԻ ՇՈՒՐՁԸ

Առաջին հերթին ինքնարժեքը իշեցնելու վրա պիտի
ազդեր արտադրության ռացիոնալիզացիան: Բայց ռացիո-
նալիզացիայի աշխատանքները պահանջված չափերով չեն

ընդարձակվել: Մեր արտադրության ռացիոնալիզացիայի ըն-
թացքը յետ է մնացել ինդուստրիալիզացիայի ընդհանուր
ծավալումից:

Վոր գծով էլ վոր արդյունաբերության աշխատանք-
ները վերցնելու լինենք, յուրաքանչյուր մի քայլափոխում
մենք հսկայական ռեզերվներ կգտնենք, վորոնք հեշտու-
թյամբ կարող են իրացվել: Դրա համար անհրաժեշտ է
միայն արտադրությունը ռացիոնալիզացիայի յենթարկել:
Բերենք մի քանի թվեր այս շրջանից: Մենք վառելիքի
դեֆիցիտ ունենք, բայց վորովհետև չենք կարողանում
գործը ռացիոնալ հիմքերի վրա դնել, վառելիքի ծախսումը
300 միլիոն ուրբու ալելի յենք կատարում քան հարկա-
վոր է: Մանդային արդյունաբերության մեջ՝ արտադրու-
թյան վատ հիմնավորման պատճառով՝ ալելի յենք ծախ-
սում 200 միլիոն ուրբի: Ի՞նչ է իրենից ներկայացնում
տարան (աբրան): Նա տնտեսության մեջ յերրորդա-
կան նշանակություն ունի, բայց և այնպես տարայի վոչ
ռացիոնալ գործադրման հետևանքով մենք 50 միլիոն ուրբ-
ուց ալելի յենք կորցնում:

Խորհրդային պետության մեջ յուրաքանչյուր մի
առանձին ցեխի և գործարանի նվաճումները կա-
րող են և պետք է ամբողջ արդյունաբերության նվաճումները
դառնալ: Փորձերի և արտադրական նվաճումների ամենալայն
փոխանակությունը հնարավոր և կարելի է մեզ համար:

Արտադրության ռացիոնալիզացիայի ֆրոնտում մենք
անկասկած շատ ենք յետ մնացել, մինչդեռ մենք կարող
ենք մեծ հաջողություններ ունենալ: Այդ հաջողություն-
ները մենք պիտի ձեռք բերենք: Դրա համար պետք է
լրիվ չափերով և քայլ առ քայլ հետևողականորեն կիրա-
ռենք XVI համագումարի պարզորոշ դիրեկտիվները:

Դրա համար անհրաժեշտ է «հատուկ ուշադրութիւն դարձնել արդյունաբերութեան գործնական աշխատանքների վրա, անհրաժեշտ է և պիտի ուշադրութիւն դարձնել սոցիալիստական ռացիոնալիզացիայից բղխող հարցերի վրա՝ արտադրութեան կազմակերպութիւնը լավացնելու, աշխատանքի արտադրողականութիւնը բարձրացնելու, հումուշթը, վառելիքը և կահավորումները ռացիոնալ կերպով ոգտագործելու համար մղվող պայքարի գծով: Անհրաժեշտ է և պիտի պայքարել արտադրութեան մեջ գեպի գործը վատ վերաբերվելու հետևանքով առաջացող կորուստների դեմ»:

ՊԵՏԲ Ե ԱՐԱԳԱՑՆԵԼ ՆՈՐ ԶԵՌՆԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԲԱՅՈՒՄԸ. ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐԸ ԱՇԽԱՏԵՑՆԵԼ ԼՐԻՎ ԲԵՌՆՎԱԾՈՒԹՅԱՐ

Խնքնարժեքի եժանացումն զգալիորեն դանդաղում է շնորհիվ այն հանգամանքի, վոր նոր ձեռնարկութիւնները բացումը և վերակառուցվող հին ձեռնարկութիւնների նոր կահավորումների ոգտագործումը ժամանակին չեն կատարվում: Նոր գործարանի բացման ուշացումը 3 — 4 ամսով վում: Նոր գործարանի բացման ուշացումը 3 — 4 ամսով սովորական յերեույթ է, նոր ձեռնարկութեան շահասովորական յերեույթ է, նոր ձեռնարկութեան շահագործմանն անցնելը սահմանված ժամկետից մի տարի ուշ — նույնպես բացառութիւն չի համարվում: Բագու — Բաթում նավթատար խողովակը սահմանված ժամկետից մի տարի ուշ է սկսել աշխատել: «Բելը Բիշոկ» նոր ապակեգործարանը պիտի սկսեր աշխատել 1930 թվի հունվարին, սակայն սկսել է աշխատել հունիսին: Իսկ գործարանի բացման ուշացումը վոչ միայն ձեղքվածք է առաջացնում ապրանքային հաշվեկշռի մեջ, այլ և նվազեցնում է պրոդուկցիայի սահմանված քանակը: Իսկ այդ պակասող քանակը ամենաեժան մասն է արտադրութեան,

վորովհետև նոր գործարանները բնականորեն ավելի եժան պրոդուկցիա պիտի տան քան հներն են տալիս:

Յուրաքանչյուր մի նոր գործարան անխուսափելիորեն պիտի անցնի «յերեխայական հիվանդութիւնների» բովով: Արտադրութեան, ժողովրդական տնտեսութեան շահերը պահանջում են, վոր այդ հիվանդութիւնների ժամանակամիջոցը հնարավորութեան չափ կարճ լինի: Չնայած դրան՝ ներկայումս արտադրութիւնը կանոնավորելու ժամանակամիջոցը ձգձգվում է ամիսներով և այդ ամիսների ընթացքում ձեռնարկութեան պրոդուկցիան չափից դուրս թանգ է լինում: Առանձնապես վատ է գործը նոր կահավորումները հին ձեռնարկութիւններում կանոնավորելու խնդրում: Շատ հաճախ՝ ներմուծված մեքենաները, վորոնց համար մենք վճարել ենք արտասահմանյան վալյուտայով, ամիսներով պահեստատեղիներում ընկած են մնում: «Յուրոտալ»-ի գործարաններում՝ Բանվորա-Գյուղացիական Տեսչութեան տվյալների համաձայն՝ 80 միլիոն ռուբլու ներմուծված կահավորումներից 1929 թվի հոկտեմբերի 1-ին 15,5 միլիոն ռուբլու կահավորամասեր ընկած են յեղել միանգամայն չոգտագործված դրութեան մեջ և 7,8 միլիոն ռուբլու կահավորամասեր ել միայն կիսով չափ են յեղել պատրաստված արտադրութեան մեջ ոգտագործելու համար:

Ռուբեժի գործարանում 12 — 20 ամսվա ընթացքում ընկած են մնում 500 հազար ռուբլու կահավորումներ: Մինյարի գործարանում (Ուրալ) արտասահմանից ստացված կահավորութիւնը ամբողջ յերեք տարի մնում է առանց գործադրութեան: Հենց այս առթիվ ել XVI համագումարը մատնանշել է, վոր «Կենտր. Վեր. Հանձ. Բանվորա-Գյուղացիական Տեսչութիւնը պիտի ուշադրու-

թյուն դարձնի, վոր արտասահմանում թե յերկրի ներսում նոր ձեռք բերվող կահավորումը իր ժամանակին ոգտագործվի և արտագրական մաքսիմալ եֆֆեկտը տա:

ՊԵՏՔ Ե ԿԱՌՈՒՑԵԼ ՇՈՒՏ, ԼԱՎ ՅԵՎ ԵԺԱՆ

Մենք միլիարդներ ել ենք մտցնում մեր առաջնակարգ շինարարության մեջ: Բայց և այնպես, չնայած վոր մեծ հաջողություններ ենք ձեռք բերել, այս ասպարիզում ևս դեֆեկտներն անպակաս են:

Ամենամեծ դժբախտությունը այն է, վոր մենք շատ դանդաղ ենք կառուցում: 4—5 տարում կառուցում ենք այն, ինչ հարկավոր եր և կարելի յեր կառուցել 1—2 տարում: Դեռ տնտեսության մեջ մեր բոլոր աշխատողները չեն գիտակցել շինարարության տեմպերի նշանակությունը: Աշխատել միայն մի ամենայնով և միայն ամառը — սովորական յերևույթ է: Այնպիսի կառուցումները, ինչպիսիները Ստալինգրադի տրակտորային գործարանն է և Սելմաշտոյը, վորոնք կարողացել են իսկական հեղափոխական տեմպեր վերցնել, դեռևս բացառիկ յերեվույթներ են: Շինարարության դանդաղկոտության շնորհիվ մենք շատ հարյուր միլիոնավոր ռուբլիների, մեզ համար այնքան շատ կարևոր պրոդուկցիա յենք կորցնում: Այս խնդրում մենք դեռևս տեղան պիտի սովորենք կապիտալիստական առաջավոր յերկրներից, առաջին հերթին՝ Հ. Ա. Մ.՝ Նահանգներից:

Համագումարը հանձնարարել է Կենտ. Վերաստ. Հանձ. — Բանգյուղտեսչությանը ճշարտանակել առաջնակարգ շինարարության աշխատանքների ընթացքի ստուգումը, հատկապես ուշադրություն դարձնելով ամենախոշոր ռեյեկտների վրա,

վճռականորեն ձգտելով շինարարությունը արագացնելուն և եժանացնելուն, ինչպես նաև նրա վորակի բարձրացմանը և արդյունաբերության կողմից կապիտալիստական առաջավոր յերկրների վորձն ոգտագործելուն: Համագումարն արտահայտվել է և հոգուտ շինարարական աշխատանքները մաքսիմալ չափերով մեքենայացման յենթարկելուն, հոգուտ շինարարությունը կլոր տարին կատարելուն և շինարարների մշտական կազրեր ստեղծելուն:

Չնայած վոր մենք սուր կերպով միջոցների կարիք ենք զգում, արդյունաբերության առանձին ռայոններ, տրեստներ և շրջաններ սկսում են այնպիսի ֆարրիկներ կառուցել, վորոնց կարիքն այժմ այնքան սուր չի զգացվում: Այսպես, որինակ, Բանգյուղտեսչության աշխատակիցները հաշվել են, վոր բամբակեղենի արդյունաբերության մեջ իզուր տեղը ծախսվել է 150 միլիոն ռուբլի: Ահա թե ինչու կուսակցության համագումարը մատնանշել է, վոր անհրաժեշտ է պայքարել առաջնակարգ շինարարության մեջ նկատվող ավելորդությունների դեմ:

Մեր շինարարության ամենամեծ դժբախտությունը պրոեկտների բացակայությունն է: Մինչև վերջին ժամանակներս պրոեկտները չափից դուրսուշանում էին: Փաստորեն կառուցումները կատարվում էին առանց պրոեկտների: Այս ամենը վոչ միայն ձգձգել, այլ և թանգացրել է մեր կառուցումները:

ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐՈՒԹՅԱՆ ԿԱԴՐԵՐԸ

Սոցիալիստական ինդուստրիալիզացիայի աճման հսկայական տեմպերը բնականաբար մեծ լարվածություն են առաջացնում ամբողջ ժողովրդական տնտեսության մեջ:

Պահանջվում է ճկուն մանյովրներ կատարել բոլոր ռեսուրսներով: Չուզուների յուրանքաչյուր մի տոննան, ցեմենտի յուրանքաչյուր մի տակաուն ել հաշվառքի յեն յենթարկված: Այսուամենայնիվ մեր տնտեսության մեջ ամենանեղ տեղը կադրերի հարցն է: Ձեռնարկություններն ու կառուցումները սուր կերպով զգում են բանվորների, ինժեներների և միջին տեխնիկական պերսոնալի կարիքն: «Մարդ, մարդ ե հարկավոր»։ այս պահանջը լսվում է խորհրդային Միության բոլոր ծայրերից և գրեթե բոլոր ձեռնարկություններից: Շատ հաճախ մեր այս կամ այն ձեռնարկության, մեր այս կամ այն արտադրության տեմպերը հարկադրված ենք լինում արհեստական կերպով դանդաղեցնելու միայն և միայն շնորհիվ այն հանգամանքի, վոր այդ ձեռնարկությունը կամ արտադրությունը հասկացող մարդկանց պակասն է զգացվում: Դրա համար ել XVI համագումարը իր հատուկ ուշադրությունն է դարձրել կադրեր պատրաստելու խնդրին:

ԲՈԼՈՐ ՄԻՋՈՑՆԵՐՈՎ ՊԱՏՐԱՍՏԵԼ ԲԱՆՎՈՐՆԵՐԻՆ

Ընթացիկ տարում խորհրդային արդյունաբերությունը 250 հազար բանվոր կկլանե, յեկող տարի նորից 350 հազար բանվոր կպահանջվի: Փաբրիկ-գործարանային և մասսայական աշակերտության դպրոցների ցանցը լավագույն դեպքում կարող կլինի տալ պահանջվող բանվորական քանակի վոչ ավել քան 25—30 տոկոսը: Այստեղից յերեվում է, վոր անհրաժեշտ է բոլոր միջոցներով արագացնել բանվորական կադրեր պատրաստելը:

Ձանազան դասընթացները, կվալիֆիկացիայի բարձրացման և գործազուրկ բանվորների վերակվալիֆիկացիայի

դասընթացները պիտի մաքսիմալ չափերով ոգտագործել: Մեր բորսաներում դեռ վորոշ քանակությամբ գործազուրկների կադրեր կան. նրանց պետք է սովորեցնել և վորոշ դեպքերում ել վերհիշել տալ նրանց մոռացածը: Պիտի արագացնել նաև ջահել բանվորներին պատրաստելը: Մեծ չափերով պիտի արտադրության մեջ գրավել նաև բանվորուհիներին: Վերջապես տնայնագործական արդյունաբերության մեջ կան կադրեր, վորոնք վորոշ չափերով պիտի ոգտագործվեն պետական խոշոր արդյունաբերության կողմից:

ԻՆՏԵՆՍԻՎԱԿԱՆ-ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ՊԵՐՍՈՆԱԼԻ ՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ ԳՈՐԾԸ ՊԵՏԲ Ե ԱՐԱԳԱՑՆԵԼ

1929 — 30 թվին արդյունաբերությունը 84 հազար բարձրագույն կրթությամբ մասնագետների և 113 հազար ել միջակ կրթություն ունեցող մասնագետների պետք ունեւ: Այս պահանջի դիմաց կային միայն 35 հազար բարձրագույն կրթությամբ և 35 հազար միջակ կրթությամբ մասնագետներ: Ուրիշ խոսքով ինժեներների կարիքը հոգացվել է միայն 32, իսկ տեխնիկներինը՝ 31 տոկոսով: Ինժեներների և տեխնիկների պաշտոնների հագիվ մի յերրորդ մասն է գրավված: Չնայած դրան՝ ամսե-ամիս աճում ե նոր ձեռնարկությունների թիվը: Իսկ այս հանգամանքը մեծ պահանջներ ե առաջադրում տեխնիկական դեկավորությանը: Այսուհետև ավելի մեծ քանակությամբ ինժեներներ են պահանջվելու ձեռնարկությունների համար: Բավական չե, վոր քիչ ե աշխատող ինժեներների թիվը, դեռ նրանց շարքերում դեպի բանվոր դասակարգը թշնամաբար տրամադրվածներն ել կան և նրանք բանվոր դասակարգի դեմ կռվելու համար կանդ չեն առնում վըա-

1929 թվի սեպտեմբերի 1-ին կատարված հետազոտությունները պարզել են, վոր տրեստների հիմնական բաժինների վարիչներից 14,4 ձեռնարկների տեսուչների միայն 8,9 տոկոսն է, վոր պաշտոնից պաշտոն տեղափոխություններ չեն ունեցել: Մնացածների մոտ մի յերրորդ մասը մինչև այդ իր աշխատանքը փոխել էր մի անգամ: Իսկ յերկու յերրորդ մասը՝ յերկու և ավելի անգամ: Ձեռնարկությունների տեսուչների մոտ 25 տոկոսը յերեք կես տարվա ընթացքում փոխել է իր պաշտոնը 3 — 4 անգամ:

Վերջին ժամանակներս լայնացրած ու մեծ աշխատանք է տարվում մեր տնտեսական կադրերի կվալիֆիկացիան բարձրացնելու համար: Աշխատում են արդյունաբերական չորս և տրանսպորտային մեկ ակադեմիա (Մոսկվայում, Լենինգրադում, Խարկովում, Բազմում): Արդյունաբերական ակադեմիաներ պիտի բացվեն նաև Սվերդլովսկում և Վոգնեսենսկում, կադրային կազմի դասընթացներ պիտի հիմնվեն Ռոստովում ու Տաշքենտում: Արդյունաբերական հեռակա (заочная) ակադեմիան 2600 սովորող է ընդգրկում, բայց և այնպես տնտեսական կադրեր պատրաստելու և վերապատրաստելու աշխատանքները դեռ շատ են և պիտի կատարվեն այժմ ու հետագայում:

ԱՄՓՈՓՈՒՄՆ

Խորհրդային յերկիրը մեծ աշխատանքների յերրորդ տարին է թեկնիքում: Հնգամյակի առաջին յերկու տարվա պլանը կատարված է ավելցուկներով: Այլ ուղիւնիստների վայնասունին չունկնդրելով, — վորոնք ճգնում են ապացուցելու, վոր իբր թե վերցված տեմպերը ունալ չեն և վեր են մեր ուժերից, — կուսակցությունն ու բանվոր դա-

սակարգը հաստատուն քայլերով ընթանում են դեպի նպատակ, դեպի առաջ:

XVI-րդ համագումարը, վոր հաշվի յե առել հնգամյա պլանի առաջին յերկու տարվա ընթացքում կատարված մասի հետևանքները, մեր յերկրում ձեռք բերված հսկայական հաջողություններն է ընդգծել: Համագումարն ընդունել է, վոր ԽՍՀ Միությունը չտեսնված արագությամբ փոխարկվում է յետամնաց, ագրարային յերկրից բաշավոր, խոշոր ինդուստրիա ունեցող յերկրի:

Կատարելապես զնահատելով այն, ինչ արվել է այս ժամանակամիջոցում, համագումարը միևնույն ժամանակ մոտիկ ապագայի համար աշխատանքների ընդլայնված ծրագիր է տվել, — յերկրի սոցիալիստական ինդուստրիալիզացիայի համար մղվող պայքարի ընդլայնված ծրագիր, վոր գործադրվելու յե մոտ ապագայում:

17 ՄԻԼԻՈՆ ՏՈՆՆԱ 2ՈՒԳՈՒՆ ՀՆԳԱՄՅԱԿՎ ԿԵՐՋՈՒՄ:

ՊԱՅԲԱՐ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԵՔԵՆԱԿԱՌՈՒՅՈՂԱԿԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ:

ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆԸ ՍՊԱՍԱՐԿՈՂ ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐՈՒԹՅԱՆ ԸՆԴԱՅՆՈՒՄՆ ԱՄԵՆ ԿԵՐԳ:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՅԵՐԿՐԻ ՊԱՋՏՊԱՆՈՒՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ ԲԱՐՁՐԱՅՆՈՂ ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐՈՒԹՅԱՆ ԱՐԱԿԱՅՎԱԾ ԶԱՐԿԱՑՈՒՄԸ:

ՎԱՌԵԼԻՔԱՅԻՆ ԴԵՖԻՑԻՏԻ ԿԱՏԱՐՅԱԼ ԼԻԿՎԻԴԱՅԻՆ:

ԱՐԵՎԵԼՔՈՒՄ ԽՍՀ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՅԵՐԿՐՈՐԴ ՔԱՐԱԾԽԱՄԵՏԱՂԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ ՍՏԵՂԵԼԸ:

ԱՐԵՎԵԼՅԱՆ ՌԱՅՈՆՆԵՐԻ ԻՆԴՈՒՍՏՐԻԱԼԻԶԱՅԻՆ:

ԹԵԹԵՎ ԻՆԴՈՒՍՏՐԻԱՅԻ ԶԱՐԿԱՅՄԱՆ ԱՐԱԿԱՑՈՒՄԸ:

ՌԵԱԼ ԱԶԽԱՏԱՎԱՐՁԻ ԲԱՐՁՐԱՅՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՀԵՏԱԳԱՅՈՒՄ ՅԵՎՍ ՊԱՅԲԱՐԵԼ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ուրհիդային արդյունաբերության վերականգնողական շրջանը	15
Առաջնակարգ շինարարության տեմպերը	7
Արդյունաբերության զարգացումը Արևելքում	17
Հնգամյակից անցնում ենք. ագրարային յերկրից դառնում ենք ինդուստրիալ յերկիր	25
Վոչ թե վարեջքի «հանգչող», այլ վերելքի հաստատուն ուղիով ենք ընթանում	27
Հասնում ենք կապիտալիստական յերկրներին	28
Սե մետաղագործությունն ու ելեկտրոարտադրությունը ինդուստրիալիզացիայի բաղան են	30
Զպետք ե ներմուծենք, այլ ինքներս պիտի մեքենաներ արտադրենք	35
Արդյունաբերությունը գյուղական տնտեսության սոցիալիստական վերակառուցման բանավին ե	39
Թեթև ինդուստրիայի հնգամյա պլանը կատարել	45
Ապահովենք կուլտուրական հեղափոխության հաղթանակը	49
Զպետք ե հավասարվել նեղ տեղերին, այլ պիտի ուղղել այդպիսիները	50
Պրոլետարիատի սոցիալ-տնտեսական նվաճումները, գործադրկության նվազումն ու բանվոր դասակարգի քանակի մեծացումը	54
Բանվորական որվա կարճացումն ու նյութական դրության բարելավումն	56
Արտադրության մեջ բանվորների մասնակցությաննոր ձևերը	58
Աշխատանքի արտադրողականությունը յետ ե մնում պլանից	69
Դեպի հաղթանակներ	61
Ցեա մնացող աշխատանքամասերը պետք ե պրոլետարական ինքնաքննադատության կրակի տակ առնել	63
Պրադուկցիայի հատկությունը պետք ե մեր ուշադրության կենտրոնը դարձնենք	63

Արտադրությունն եծանացնելու հանձնարարականը չի կենսագործվել	66
Մասսաներին պետք ե համախմբել արդյունաբերության ռացիոնալիզացիայի շուրջը	66
Պետք ե արագացնել նոր ձեռնարկությունների բացումը. գործարանները աշխատեցնել լրիվ բեռնվածությամբ	68
Պետք ե կառուցել շուտ, լավ ե եծան	70
Սոցիալիստական արդյունաբերության կադրերը	71
Բոլոր միջոցներով պատրաստել բանվորներին	72
Ինժեներական - տեխնիկական պերսոնալի պատրաստման գործը պետք ե արագացնել	73
Տնտեսավարը պարտավոր ե տիրապետել արտադրության տեխնիկային	75
Մ.մ.փոփումն	76

ՆՈՐ ԼՈՒՅՍ ՏԵՍԱՆ

Տ Ա Ն Դ Ի Տ

ԾԱՎԱԼՎԱԾ ՖՐՈՆՏՈՎ

(Ինք ՎՈՐՈՇԵՑ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ XVI ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ)

Գինը 20 կոպ.

Ն. ԵԼԻԶԱՐՈՎ,

ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ XVI ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ
ԿՈՒՆՈՋԱՅԻՆ ՇԱՐԺՄԱՆ ՅԵՎ ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ
ՎԵՐԵԼՔԻ ՄԱՍԻՆ

Գինը 20 կոպ.

Ա. ԽԱՎԻՆ

ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ XVI ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ
ՀՆԳԱՄՅԱԿԻ ՅՐԴ ՏԱՐՎԱ ՇԵՄՔԻՆ

Գինը 20 կոպ.

ԲՈՑԱՐՍԿԻՑ

ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ XVI ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ
ՊՐՈՖՄԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՄԱՍԻՆ

Գինը 20 կ

ՍՈՐՈԼԵՎ,

ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ XVI ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ
ՍՊԱՌՈՂԱԿԱՆ ԿՈՈՊԵՐԱՑԻԱՅԻ ՄԱՍԻՆ

Գինը 10 կոպ.

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0193456

20 407.

31. 977

А. ХАВИН

На грани 3-го года
пятилетки

(Что решил XVI съезд ВКП (б)
о промышленности).

Перевод с русского

На армянском языке

ЦЕНТРАЛЬНОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО НАРОДОВ С. С. С.
Москва, центр, Никольская, 10.